

IEKTUJEME

STENIE

OVADÍMIE

ILE, SPOLEHLIVĚ

AKÝCHKOLI

LOGICKÝCH

MÍNKAČI

ZEMNÍ STĚNY PAŽÍCÍ
TĚSNÍCÍ, VELKOPROFILOVÉ
PILOTY, ZALOŽENÍ
OBJEKTŮ
PILOTÁCH,
TĚ ZEMNÍ KOTVY,
ZPEVŇOVÁNÍ ZEMIN,
TĚSNÍCÍ CLONY,
PODZEMNÍ VODY

NÁROD POISTE

január 1982

ročník 59 - Kčs 1,50

POŽIARN

Požiarnik a

Tak sú tu Vianoce, ďalší rok za nami a svet sa nezdá byť lepším, než bol vlani. Treba vyvíjať stále viac energie na to, aby sa človek najedol ako Stredoeurópan, a v dôsledku toho sme vlastne stále lenivejší, ťahannejší, dejiny nám utekajú bláznivým tempom a nám sa tu pritom zdá, že svet sa nehýbe, len sa všetko akosi hromadí, stáva zložitejším, lebo nenaplnené túžby tlačia, postrkujú nás ako zástup mrzutých hundrošov a my sme pritlačení k múru. Nemôžeme nič robiť, ale keby nebolo toho múru, ktovie, či by sme naozaj niečo robili.

Vyšlo 4. číslo KONTAKTu a zdalo by sa, že pre niekoľko ľudí by to mohlo znamenať optimistické vyvrátenie teórie, že pasivita je naším súčasným národným rysom číslo 1. Chceli by sme upozorniť, že to je veľký omyl. Humanistická, kultúrna, neplatená a možno aj samoučelná aktivita je naozaj niečím, čo tento národ takmer nepozná a dnes dosahuje zenit svojej výkonnosti v ničnerobení. Možno sú to príliš tvrdé slová pre tých, ktorí v sebe a v národe cítia vnútornú silu a ak ich poburujú tieto riadky, prosíme o odpustenie. Chceme povedať vlastne len toľko, že národná apatia je pre nás veľmi nepríjemnou súčasťou života a že ju pociťujeme v paradoxnom prejave hektického vynakladania energie na veci čisto účelové, teda zaplatené peniazmi, ako hodnotou nepochybnou. Energie je teda dosť, len názory na jej upotrebenie sa rozchádzajú. Ostatne, peniaze sme tu uviedli len ako jednu z možných variant, zďaleka nie sú jediným artiklom, za ktorým sa väčšine národa oplatí naháňať.

Problém je asi v tom, že každá taká kultúrna, idealistická aktivita zaváňa nezmyslom, pretože je samoučelná. Nie sú za ne peniaze a okrem akéhosi indiferentného pocitu, ktorý málokto z nás je ochotný a schopný si pre seba sformulovať, vlastne za ňu človek nedostane nič. Existencia KONTAKTu je do istej miery potvrdením toho, že vyvinúť aktivitu, ktorá má číro abstraktný zmysel, je strašne ťažké. Všetky príspevky v tomto čísle /a koniec koncov aj v predošlých/, ktoré sú pôvodné, majú podstatne väčšiu hodnotu, než je len hodnota

literárna. O tej literárnej sa s nikým pieteť nebudeme, tú nech posúdi každý sám a dokonca by sme veľmi privítali fórum kritiky. KONTAKT však nemá spĺňať kritériá literárneho časopisu, úrpimne povediac, v súčasných pomeroch je to absurdná predstava. Tie príspevky majú hodnotu predovšetkým ľudskú, sú produktom aktivity ľudského mozgu, ktorý v tej chvíli nemyslel v dimenziách bežných pre dnešnú realitu. Chceli by sme, aby ste si uvedomili, že sme pri zostavovaní tohto čísla vychádzali z tohto princípu, lebo nám sa javí ako najpodstatnejší. Preto sme sa zo všetkých síl snažili nepodľahnúť lákadlám bohatých zásob svetovej literatúry, akokoľvek by boli myšlienkovy aktuálne. Sprístupniť vám perly stáročnej myšlienkovvej činnosti ľudstva by bol iste zásluhný čin, ale to by mohol taký časopis vychádzať týždenne a bol by nabitý skvelou literatúrou. Chceli by sme, aby ste pochopili, že každý váš napísaný riadok či verš, každá fotografia či kresba neprecedená sitom autocenzúry a úvahami o honorároch, má dnes hodnotu tým väčšiu, čím labilnejšia je naša viera v humanistické ideály.

A tak teda v závere úvodu ostáva nám poďakovať sa všetkým prispievateľom /tým, ktorých texty sme ukradli z už uverejnených prác, sa ospravedlňujeme, buď sme nemali prostriedky na to, aby sme osobne vypýtali povolenie, alebo to jednoducho nešlo za žiadnych okolností/ za to, že donútili svoju blúdiacu energiu nabráť smer, skoncentrovať ju do niečoho takmer hmatateľného, do textu či fotografie a dať jej tak zmysel, ktorého správnosť a hodnotu posúďte zasa vy, milí čitatelia.

1882

100

STO ZŁOTYCH

WARSZAWA 17 MARCA 1917

PREZES

Amicus

CIOMY SAJON

OWIANDOOZ

WARSZAWA

17 MARCA

100

Od 6. mája 1981 je dr. Milan Šimečka vo väzení. Filozof a publicista, ako ho tvrdohlavo označujú západné noviny, ak sa objaví jeho meno v nejakom článku o zatýkaní v Československu, alebo, v tom lepšom prípade, v stručnom texte pod nejakým jeho fejtónom, esejou alebo úryvkom z knihy. Filozof a publicista, napriek tomu, že už desať rokov je robotníkom a najnovšie vlastne väzňom. O tom väzení napísal ešte ~~pre~~ na slobode príspevok do zborníku, ktorý vydala Petlice v 1980-om ako výraz úcty k tým, ktorí boli v roku 1979 nespravodlivo odsúdení. Vtedy netušil, že za rok bude on sám v situácii človeka, za ktorého možno zasa iní budú písať príspevky ~~na~~ ako protest. Alebo to tušil, to by nám vedel povedať len on, keby mal tú možnosť.

Tu je teda jeho príspevok. Keby ho nebol písal on, mohol by byť aj o ňom. Žijeme v naozaj zvláštnej dobe, ^{ktorá} ~~ak~~ nám umožňuje byť svedkami podobných paradoxov, ako je tento nasledujúci.

(Eugenovica VONS-u)

Být ve vězení

Do svých desíti let jsem si pravděpodobně myslel, že vězení je vyhrazeno pro nějaké jiné lidi; pro zloděje, pádvodníky nebo dokonce vrahy. Rozhodně však ne pro lidi, které jsem znal a kteří mne obklopovali. Musel jsem si to myslet, protože jsem nikdy neslyšel mluvit o někom, kdo by byl zavřený. Vím naprosto jistě, že doma se o vězení nikdy nemluvílo, ani u svých nesčetných tet a strýců jsem neslyšel mluvit o vězení. Předpokládám dokonce, že si všichni ti lidé mysleli, že když člověk žije poctivě, nemusí se myšlenkami na vězení vůbec zabývat. Nevím to s určitostí, ale muselo to tak nějak být. Můj polský strýček, ke kterému jsem jedzil na prázdniny, pletl ve stodole provazy a z koňských žíní vyráběl kartáče na čištění bot, které vydržely padesát let. Proč by měl myslet na vězení?

Ale pak přišla válka a pro pana Fialu, který bydlel pod náma, přijeli dva muži. Najednou jsem z ničeho nic viděl, jak člověka, kterého jsem znal, odvádějí do vězení. Dívali jsme se s mamínkou z okna, jak pan Fiala nastupuje do otevřeného auta. Muži v kožených kabátech se pohybovali rázně a jistě. Pan Fiala byl naopak nejistý, bledý ve tváři a docela jiný, než jsem ho znal. Předtím pořád něco sestrojil, sestrojil stan a my jsme pak pod tím stanem spali na Radhošti. Stejným způsobem byl odveden i pan Ondráček, který bydlel naproti, ten mi předtím půjčoval olejové barvy a učil mě malovat dům a strom tak, aby na celém nezůstal ani kousek místa bez barvy.

Na tomto místě by vypadala pěkně věta: Tehdy jsem pochopil, že mohou být zavření i lidé milí, hodní, poctiví a blízcí. Pravděpodobnějši však je, že jsem nepochopil nic, jen jsem si začal zvykat na to, že se i doma mluví pořád o někom, kdo je zavřený.

Po válce byla zavřena do lágru moje německá teta, která mi vždycky říkala: "Ale jedz, schäma dich nicht," když mi podstrkávala něco z německých přídělů. A pak už se to nikdy nezastavilo. Pořád byl ve vězení někdo, koho jsem dobře znal, a

kdo mi připadal dobrý a poctivý. Dlouhá léta byl v Jáchymově jeden můj bratranec. Mezi mými tetami a strýci se o tom mluvilo jako o neštěstí, které nechodí po horách, ale po lidech. V novinách jsem četl o procesech a popravách. Vězení jako by začalo patřit k životu.

Dnes už vlastně ani nevím, co tomu říkalo v té době moje svědomí. Oženil jsem se a měl jsem děti. A zatím byl ve vězení pořád někdo, koho jsem znal a kdo mi připadal dobrý a poctivý. Svědomí hrálo v té době s námi divnou hru. Nepoužívalo těch slov, kterými promlouvá ~~mně~~ dnes. Nemluvílo o právu člověka na svobodu, na přesvědčení, na důstojnost a na všechno, co vyplývá ze starých zvyklostí evropské civilizace. Plnilo se lítostí a zděšením. O lidech ve vězení se mluvilo jako o někom, kdo náhle a vážně onemocněl. Ale třeba to nebude takové zlé, třeba se uzdraví a bude dále mezi námi žít.

Jistě, jistě, pak přišla doba, kdy se lidé z vězení vraceli a soudy byly opatrné. Dokonce se o tom všem začalo psát v novinách novými a předtím neznámými slovy a kdekdo si myslel, že se to už nikdy nebude opakovat. Těch přísah co bylo vysloveno!

A přece už zase znám hodně a poctivé lidi, kteří jsou ve vězení. Už celých deset let si zase vyprávíme o lidech, kteří jsou zavření. Přikládáme třeba na chatě polena do krbu, aby jasně hořela a praskala. Z polen se šíří teplo a kolem putuje láhev červeného vína. Venku leží nad krajem noc a voní lesem a závratí lidské blízkostí. A v téže chvíli muž, kterému ta chata patří a kterému patří po právu i ta noc a ta závrať, učí ve vězení mladého cikána číst a psát, zatímco ostatní vězni rozmlouvají o svém předvězeňském životě. Víme naprosto přesně, že ten muž je v lidských měřítcích poctivý a dobrý, že je jen obětí zloby a zášti anonymního státu.

Už zase je ve vězení Jaroslav Šabata, kterého jsem znal. Pamatuji se na něho, jak vedl seminář ještě v době, kdy jsem byl studentem. Díval se na nás modrýma charismatickým~~á~~ očima a mluvil o tom, jak revoluce osvobozuje člověka. Z vězení do vězení putuje snad i proto, že si to pořád ještě myslí. V té nedlouhé době, kdy byl na svobodě, jsem na něho naléhal, aby mi vyprávěl, co to s člověkem udělá, když prožije tolik let ve vězení. Ale on se usmál a řekl, že až někdy jindy. A já jsem tušil s podivením, že necítí zášť. A přece ho znovu zavřeli.

Sedíme za nedělního odpoledne u stolu a můžeme si uvařit čaj nebo kávu, nebo se dívat z okna, jak někdo umývá auto, aby se lesklo. A ve vězení jsou lidé, které jsme znali, nebo jsou nám blízcí tím, co napsali, co řekli a jak se ve svém životě chovali. Snažím se představit, si, jaký stav duše pudí žalobce, soudce a jejich nadřízené, aby odsoudili do vězení i ženy a oddělili je tak od dětí a od těch několika radostí života, které jim zůstaly. Anebo to vůbec nemá všechno co dělat s lidskou duší a všechno je jenom součástí jakési abstraktní politické nutnosti? Ve vězení jsou však lidé, o kterých víme s naprostou jistotou, že jsou poctiví a dobří a že do vězení je přivedl jen o něco větší smysl pro spravedlnost, než má ten pán, který venku umývá auto.

Když jsem viděl naposledy Václava Havla, ptal jsem se ho, jaké to v Ruzyni bylo. Také se mu nechtělo o tom vyprávět, ale pak mi řekl, že nejhorší je zvláštní pocit odtržení od ostatního světa. Řekl, že se mu často zdálo, jako by svět venku už neexistoval a zůstal už jenom svět za mřížemi, se svými zvláštními normami, rytmem a omezenou dimenzí. Napadá mi, jestli ti, kteří rozhodli znovu o jeho zavření, četli některou jeho hru. Možná, že četli. Možná se jim nelíbila. Soudce, který ho odsoudil, jistě zajde někdy i do divadla. Vezme si tmavý oblek a lepší vázanku a jeho žena si oblékne dlouhé šaty. Když v divadle zhasnou světla a otevře se opona, normální člověci cítí slabé slavnostní zatrnutí. A tak se ptám sám sebe, jestli soudce při tom zatrnutí pomyslí někdy na to, že jednoho z těch, kteří se na tomto obřadu nejvýznamněji podílejí, poslal na čtyři roky do vězení.

Nevím, jestli mohu říci, že jsem znal Jiřího Němce. Jednou jsme spolu hodinu diskutovali o Masarykovi. Němec se mnou diskutoval tak, jako by se pořád bál, aby nenarazil na nějaký můj nesouhlas. Já jsem se taky začal bát a tak jsme vyprodukovali orgii tolerance a tiše jsme se rozešli. Možná, že je ve vězení právě za tu toleranci, bylo by to docela myslitelné.

Slyšel jsem samozřejmě povídat o všech ostatních z těch desíti. Takže skoro mohu říci, že jsem je znal. Je to pořád stejné. Přibýlo zase dalších deset let k těm předcházejícím,

kdy si povídáme v této zemi o lidech, kteří jsou ve vězení. Jde z toho na člověka únava. Únava z těch, kteří měli možnost tomu jednou provždy zabránit a nezabránili tomu. Nebylo to tak obtížné. Neexistuje žádná abstraktní politická nutnost, která by vyžadovala, aby československá inteligence, ozbrojena jenom kolujícími papírky, sbírala před blížícím se koncem dvacátého století zkušenosti z vězení.

Jménem republiky jsou souzeni spisovatelé, filozofi a novináři. Ale ano, i tento druh lidí je stejně chybný a omylný jako všichni ostatní. Jenže všichni víme, že tihle byli odsouzeni za ten druh odpovědnosti ke stavu společnosti, jaký se později stává předivem příběhů z čítanek pro školní mládež. Byla souzena ruka, podaná lidem v neštěstí, odvaha k solidaritě. Republika, jejímž jménem byly vyneseny rozsudky vlastně ani neví, co bylo souzeno. Dostala opět na vědomí, že se nevyplácí pálit si prsty za jiné, že je vlastně trestné otevřeně bránit zapomenuté principy elementární lidskosti. Jménem republiky se opět řeklo, ať se každý stará sám o sebe, ať se do niěeho neplete, ať říká jen to, co je v novinách. To je právě to, co teď potřebujeme, na prahu osmdesátých let, uprostřed politické a ekonomické bezradnosti, uprostřed těžkomyslné národní apatie.

Možná je ještě naděje. Slyšel jsem mluvit ty, kteří se z vězení vrátili a v jejich slovech jsem necítil ani nenávist ani zášť. Mýlí se ti, kteří bezděky předpokládají, že tam spřádali plány pomsty, jako onen hrabě na ostrově If. V tom je naděje. Byla by to naděje, kdyby to pochopili ti, kteří už příliš dlouho pojímají naše neblahé národní dějiny jako prosté úlohy z účetnictví: jednou ty mě, pak zas já tobě. Strach nebyl nikdy moudrým rádcem a je ještě horším pomocníkem. Když trvá příliš dlouho, mrzačí nezbytné vlastnosti, které potřebuje národ k životu: poctivost, odvahu a chuť k práci.

Z b o r n í k

Poprosil som dvadsať svojich priateľov, aby napísali čosi. Nezáleží na tom, čo to bude, len to napíšu od 1. novembra do konca mesiaca. A nech to nie je viac ako 7 a menej ako 2 strany. A nech je to tretia kópia, pretože vraj u tretej kópie nie je právne dokázateľné, na akom stroji bola písaná. A nech je to bez mena. A nech originál a prvú kópiu zahodia a poprú, zabudnú, že kedysi niečo také napísali. A nech je to úprimné. A nech je to prísne tajné. Len ja a on o tom vieme.

Vidím vlastne, že obmedzení bolo dosť, takže sa dá dokonca hovoriť o vytvorení pomerne úzkeho tvorivého priestoru. Spočiatku som mal takú víziu: zozbieram texty, opíšem, urobím zborník v dvadsiatich exemplároch a každému dám jeden a budem sa tešiť s nimi - vidíte, aký zborníček ste si urobili? Každý z vás je tam medzi devätnástimi ďalšími, každý urobil to isté, sadol si za stôl a písal, lebo som ho o to poprosil a odrazu je tu knižka. Keby to bolo v priemere 3-4 strany, rátať som, dá to 70 strán, ešte tam podhodím Patočku, "Duchovní člověk a intelektuál", aby videli, ako som to myslel a bude knižočka.

Lebo ja si myslím, že každý gramotný človek vie čosi napísať. Vykašľať sa na inšpiráciu, tá je zbytočná, keď si sadnem k papieru a dodám si odvahy - odvahy napísať aj blbosť, lebo to je najdôležitejšie, hlavne, že jej verím - tak predsa voľačo musím vyprodukovať. Veď okolo nás je plno vecí, ktoré sú nevyslovené a žiadna vec na svete nie je banálna, pokiaľ ma serie alebo robí šťastným úprimne. Tak som si predstavoval, že si tí moji priatelia sadnú a porozmýšľajú, čo ich práve v tej dobe robí šťastnými alebo to druhé a napíšu to. A zistia, aké je to fajn, hodiť do vetra svoju náladu a dať ju anonymne na známosť druhým: takto som sa cítil!

Aj som si pritom pomyslel, aká škoda, že niekomu inému to neprišlo na um, tak rád by som bol, keby ma o to niekto požiadal. Rád by som napísal niekoľko stránok o pocite, že

si mrvíme vlastné životy a do konca nám ostáva už len niekoľko desiatok rokov a pozor na to, lebo to je strašne málo a ďalší život na nápravu zlého už nedostaneme. Čo na tom, že je to stokrát napísané?

Je začiatok decembra, za ten mesiac bol jeden nádherný teplý deň a kopa ďalších, sivých, hmlistých, zasnežených a daždivých, zastavili nám cesty do Maďarska, aj do Poľska už najnovšie len cez Kralický Sněžník, zabávali sme sa zhánaním cukru, oleja, soli, neprali sme /a nesrali/, litre červeného vína nám prešli dolu hrdlom, sem tam sme si čosi prečítali a zanudili si trochu v robote. A kopa iných vecí nás zvalcovala alebo nám priniesla príjemné prekvapenia.

Myslím, že okrem toho, že ma napadlo vôbec niečo také, ako urobiť zborník, som urobil ešte jednu chybu. Nemal som prosieť, ale len sa popýtať a keby ten človek slúbil, tak ho vziať za slovo. A potom by som chodil a hovoril: Tak čo, ty charakter, kde máš text? Lenže takto som len krčil plecami a vravel; Veď ja ťa nenútim, to len ak chceš, tak napíš.

Ani som sa potom nemohol hnevať, keď jeden mi povedal, že nemal inšpiráciu, druhý, že on anonymne písať nebude, tretí, že sa hanbí a tak. Nemám najmenšie právo sa hnevať a ani to nerobím, len je mi seba samého ľúto, lebo zborníček nebude a ja ním nikoho nepoteším.

Nuž, využívam teda aspoň existenciu KONTAKTu, chvála bohu za ňu a keďže si vážim každý text, ktorý niekto napísal a v tomto prípade si ho vážim viac, lebo ho napísal na moju prosbu, poprosil som o uverejnenie toho, čo mohlo byť zborníkom, keby nebolo tak, ako je. Redakcií ďakujem za pochopenie, že prijala aj zvyšok koncepcie a zaradila do čísla Patočkovu pradášku "Duchovní člověk a intelektuál", ktorá pochádza zo zbierky prednášok "Kacířské eseje". Tento úvod nepovažujem za príspevok, tak ho nečíslujem. Ostatné sú očíslované rímskymi, čo číslo, to autor.

Ďakujem všetkým zúčastneným, tým, ktorí napísali, ďakujem trochu viac. Verte mi, je veľmi príjemné opisovať texty, kto to neskúsil, nevie, aká poézia sa skrýva v slovách, ktoré musíte preklepávať písmeno po písmene, je to vzdávanie úcty, dobrodružstvo pokory pred cudzím textom. Takže vlastne som spokojný.

no tak niečo napíš, nech je to úprimné, výpoveď, momentálny stav vecí, dobre, dvere výťahu zaklapli, ešte šál okolo krku, zaviazať šnúrkou topánok, výťah doráža na západku, letím bežnou každodennou rýchlosťou dolu šiestimi schodmi, ktoré ma delia od asfaltového chodníka, vlhkého, slizkého, s vypálenými zápalkami a špakmi, ako mozaika pozostalostí, električkárska signalizuje uzavretie priestoru pohyblivosti, ešte to chytím!, vpálím po dvoch schodoch a už frčíme okolo štadiónu s úžasnou zelenou trávou, pretíname peknú cestu rovno v rozkroku, a ďalej! gaštanový hájik, eldorádo vidieka, zrkadlo zákrpky, extáza upotelených, ošumelých, klobásou a vínom páchnúcich dedinčanov, esko a doprava, vôňa čokolády, rumových pralínok a kávy, naprieč ozónom radosti do pachu skutočnosti, len napíš, hocičo, tak píšem, vpravo pýcha mládeže, obmedzené dialógy o každodenných hlúposťoch, "miláčik, píše sa kabele, alebo kabely", pýta sa vysokoškolská dievča svojho najnovšieho amanta, "hlupáčik, veď kabelka je nespisovne, hi, hi, hi, no, moja malá a bozk na roztúžené pery, chce sa mi grcať, ale už vidím na pravej strane obydlie zboru národnej bezpečnosti, vyšetrovatelia sa ponáhľajú k svojim obetiam, čestíček, a zas do rachoty!, a ďalší vychádzajú bránou spustošenou súsoším výkvetu hlúposti a nevkusu a naskakujú do áut bez regulérneho označenia, náhli sa k niekomu na návštevu, kto to asi dnes bude?, a už je tu oáza výfukových plynov všetkých možných a nemožných kubatúr, olovený nádych, vred všetkej neresti automobilových priemyslov, hurá!, usmej sa a prebehni na červenu, svištíme ďalej, k centru, okolo ukrižovaného Krista medzi autobusmi, za železným plotom radšej pozerá do zeme, viac ho boľí asi to okolie a keby sa pozrel, uvidí štátnu poisťovňu, náplast na bolesť, tak to si si dal!, Avion očakáva ďalšie chrenie ľudského mäsa a chorí očumujú spoza plotu nemocnice, signál, oranžové svetlo a kaviareň, v ktorej sa robili dejiny, a vľavo budova bronzových levov, kde sa robia dejiny vo dne v noci, a nočný bar plný účastníkov finančných transakcií a pýcha pamätníkov kdesi v oblakoch a obchod s nepoužiteľnými, preležanými hlúposťami a prudko dolava, signál a oranžové svetlo, už som z toho vonku, len spokojne, pokojne, čaká ťa osem hodín práce, obed s priateľmi a pohár vína a káva, záludnosť ponáhľajúcich sa ľudí, oprava topánok a cesta späť...

Bol novembrový podvečer a ja som čakala na autobus číslo 39. Stála som neďaleko Pionierskeho paláca, niekdajšieho prezidentského, predtým ešte Friedrichovho a pôvodne Grassalkovichovho, ktorý Mária Terézia dala postaviť tuším pre svojho osobného lekára.

To bolo dávno. Medzitým tadiaľ prešli dejiny a aj architekti, ktorých stopy sú očividnejšie. Z malého intímneho námestia vyrobili čosi zbytočne rozľahlé, brutálne určené najmä pre dopravu. Hnevalo ma a chcela som sa odpútať od prúdov áut, i od tmavých prúdov ľudí, ktorí sa tam náhlili s napchatými taškami, upachtení a nevšímaví. Tváre mali vyčerpané, uzavreté, aj nevlúdne. Iba jedna mladá dvojica tu stála ponorená do seba a bozkávala sa. Páčila sa mi ako optimistický kontrast, ale nechcela som ich rušiť pohľadom. A tak som očami zabúdila k hradu, ktorý sa temne a masívne črtal proti nebu. Odrazu som si všimla nebo a odrazu som zabudla, kde stojím, zabudla som, že okolo mňa sa sácajú unavení a nervózni ľudia s naloženými taškami, kde som iba úchytkom zbadala všeličo, čo sa v posledných dňoch stalo predmetom fantického zberateľského záujmu: nielen prášky do automatických pračiek, ale aj práškový cukor, soľ, kotúče toaletného papiera i papierové obrúsky, ktoré pri určitom prepychovom postoji k životu nahradia oné kotúče, čo je, žiaľ, nezameniteľné. Zabudla som na tiché výčitky svedomia, že som proti svojmu zvyku odišla z domu bez obalov na prípadné úlovky a aj celkom bez chuti a nálad zaradiť sa do niektorého nedočkavého, hundrajúceho, ale jednako len trpezlivého zástupu, aby som dačo zuchmatla, zohnala, splasila, vymámila spod pultu. Zabudla som na všetko alebo takmer na všetko. Vnímala som iba to nebo, vnímala som ho s tým najčistejším potešením, lebo som ho nechcela vlastniť, odniesť domov, nejako zužitkovať. Nadobúdala som si ho len cez oči a nevšímala som si, že konečne prišiel autobus linky 39, že sa ľudia doň začali tísnuť, že sa dvere zatvorili a že o chvíľu vozidlo zliezlo do hnusného betónového podjazdu.

Vnímala som iba to nebo, ako nad hradom tvorilo jeden prudko oranžový pás, jasne ohraničený, agresívne žiarivý a pod ním druhý zelený, svieži ako prvé letné jabĺčka. Ale ostatné nebo nad celým tým nezmyselne a neorganicky veľkým priestranstvom

uprostred malého mesta bolo sivé a ružové, nadýchané, hebké, jemné, bez oblakov, bez hrozieb, nedramatické, iba snová obmena dvoch nežných poetických farieb a všetkých ich odtienkov, nebadateľných prechodov jednej do druhej od najbledšej, belasisto šedej, tichej ako vánok, priesvitnej ako dymová clona, ako pokojná hladina vody trochu ružovo rozčerená, cez unavenú šed starých kameňov romanticky kdesi roztrúsených s tušením kvetných bodiek alebo páperia, po nostalgickú tmavú sivú zabudnutých náhrobkov a medzi tým ružová, aká sa niekedy zaskvie na lupeňoch bielych ruží, ružová ako sladká jahodová pena obtkaná pavučinou, ako marcipánové prasiatko, ružová ako vlajúce chumáče cukrovej vaty alebo čerstvo umytý deťský zadoček i rafinovane svietivá ružová, akou si Francúzi zdobia kelímky na drahú kozmetiku; sivá a ružová sa navzájom prelínali a rozplývali do rozprávkového dychu, na tenké krivky opojenia, ktoré do seba prechádzali a rozdúchavali sa ako závoje riedkej pary, ako opar ružového sna, ako ľahulinký zdrap tlmene striebristého mušelínu, ako staré, dávno nečistené striebro pod príklopom z ružovkastého skla trošku poprášeného, ako rozstrapkané niť panensky ružových večerných šiat z nejakého dávneho prvého plesu. Bledo sivo ružový balet vznášajúcich sa nuansí farieb popretkávaných akousi bezmennou túžbou.

Do tohto lyrického očarenia mi však nečakane vnikol tvar a preťal oblohu, ohraničil závoj, vniesol škaredú geometriu do neusporiadaného sna. Túto fantastickú neskutočnú krásu mi neodbytné ohraňovalo okno, pastelové vlnenie rozšeslo okno s mrežami, nie okno, ale okno odeľujúce od sveta, ukrývajúce pred svetom, okno zmenšujúce svet do tvrdých, neprirodzene malých podôb.

Náhle všetko stemnelo, divadlo západu jesenného slnka sa končilo. Na rozrušenej opone sa premietli hrozivé vidiny. Zmrazilo ma a keď sa zastavila ďalšia natrieskaná tridsaťdeviatka, nastúpila dom do nej. Pod niekoľkými sliedňavými lampami vyzerali mladé tváre študentov trošku bledo, ružové sny boli za čelami, aspoň dúfam, že snívajú aj s otvorenými očami, napriek drsnému slovníku. Povrch bol šedivý a mňa sa celou cestou húževnato držala predstava zamrežovaného okna, ktoré sa nedá otvoriť.

Bylo to na nádraží v zimě
pára šla od úst
na první koleji stál ojínělý nákladní vlak
dobyččáky
na nástupišti hromady škváry
vojáci nebo trestanci přehazovali škváru blíž k budově
k těmto kupám přijížděly tanky
otvíraly čumáky a krmily se
my jsme taky nahazovali nebyli jsme však donuceni jako ostatní
někteří se v tom hemžení jen procházeli
asi dozor
dával jsem si záležet abych dobře nabíral lopatu
hezky od spodu po ledu
už tam se ke mně přimotaly dvě pumy ale nebyly ještě moje
potom nějaké cestování a škola
na tabuli nápis současná literatura
hned jsem si nadepsal do sešitu
učitelka však otočila tabuli a tam traktory a tanky
mrzelo mě to chtěl jsem se učit

Někdo mi pumy daroval
jedna byla starší a také se tak chovala
jeli sme v autě
mladší puma mě položila hlavu do klína
starší která seděla z druhé strany se vážně rozhlížela
bylo mi dobře
cítil jsem se v bezpečí
starší jsem dal jméno goro
mladší ivi

Pořád se někdo ztrácí: byl tu zatím -
dál je svět bez něho.

Jednoho dne se i já takhle ztratím
z povrchu zemského.

/M. Cvetajevová/

1.

rozlúčil sa so mnou môj tichý sklený rytier, tancujúci na skle svojej duše, rozlúčil sa a bál sa, že rozbijem jeho sklo, a ja, ja som videla iba jeho tiché oči, po ktorých ostalo prázdno, tichá pustá prázdnota, išla som sama veternými ulicami, bolo veterno a tma a cítila som sa priveľmi prázdna, taká prázdna, nič, nič som necítila, len prázdnotu, veternú prázdnotu a ešte kdesi v diaľke som počula refrén svojej mysle: rozlúčil sa so mnou môj sklený rytier, tancujúci na skle svojej duše, ktorý sa bál o svoje sklo, o svoje chladné sklo, o svoj chlad, rozlúčil sa so mnou, lebo musel, lebo sa musí rozchádzať, lebo sa stále musí rozchádzať, aby sa mohol vrátiť, aby sa mohol vrátiť do svojho detstva, z ktorého ho v detstve vyhodili, aby sa mohol vrátiť do svojho skla, aby ho mohol rozbiť

rozlúčil sa so mnou môj sklený rytier, tancujúci na skle svojej duše, rozlúčil sa so mnou a ja som sa dívala do jeho tichých očí a už som videla len sklo jeho okuliarov

2.

ale ešte predtým, dávno, dávno predtým videla som v jeho očiach strach, nevie, že som ho videla, že vidím, oči mal plné strachu a ja som sa ho chcela spýtať: čoho sa bojíš? - stáli sme na zastávke, prišiel trolejbus a ja som nastúpila a on už neviem čo urobil, bála som sa obrátiť, bála som sa, že uvidím jeho oči zaplnené strachom

a videla som ho spať prikrytého paplónom, celý bol pod paplónom, ešte ja hlavu mal prikrytú paplónom, akoby v tom bol strach, hrôza z prebudenia a akoby túžba vrátiť sa, vrátiť sa do minulosti, do embryonálneho štádia, do tichej pokojnej tmavej hmoty, do ticha, do pokojného tmavého ticha, túžila som

ho zobudiť a poprosiť ho, aby ma vzal do náručia, aby ma neodmietal, a spýtať som sa ho chcela: ani trochu mi neveríš? ani trochu ma nepotrebuješ? pozri - moje dlane, do nich si ľahni, tam sa ulož, sú pokojné a tiché a tmavé, tmavé, ak ich zavriem - a bála som sa pohnúť, aby som ho nezobudila, aby sa neprebral a nespomenul si na svoj strach, ktorý mu zakryl celé telo a celú hlavu

a počula som jeho hlas plný strachu, v telefóne som ho počula, pohádali sme sa v telefóne, a potom sa so mnou rozlúčil, a bolo sto rokov medzi tým hlasom, ktorý mi povedal: ahoj! - a medzi jeho hlasom a bol prelomený most, drevené triesky padali mu z útrob do špinavej, pokojnej a ľahostajnej vody a most sa rúcal a padal pomaly, spomalene, tisícročia padal a už sa nedal zastaviť a ja som zložila slúchadlo a chcela som mu znovu zavolať a kričať som chcela - nie! len toto nie! prosím ťa, odpusť mi! odpusť mi a - vráť sa!...

sedela som vo svojej malej pracovni v robote, zapratanej písacími stolmi a prachom a slzy mi tiekli po lícach a sedela som a čakala, kedy sa táto banálna chvíľa skončí, veď ja mu musím zavolať, musím mu povedať: nehnevaj sa, prosím ťa, vráť sa, vráť sa, môj hlas, kam si odišiel, kam ďaleko si odišiel, možno kričím, možno volám na teba a ty ma nepočuješ, padáš do špinavej, ľahostajnej vody, drevené triesky z teba pomaly padajú, akýsi prach sa ti sype z útrob, nie, to ja sedím v zaprášenej miestnosti a slzy sa mi kotúľajú po líci a zanechávajú po sebe tmavé pásy, akoby ma chceli označovať, a ty ma nepočuješ, len čakáš, kedy sa ti vráti hlas, a hlas sa ti vráti a ty ho šťastný prijmeš, a ty ho prijmeš šťastný, že ti navždy neostarel

a ja budem naďalej sedieť pri telefóne a slzy mi budú padať do slúchadla a slúchadlo už bude plné slz ako naberačka polievky a už ma nik cezeň nebude počuť a nebude mi rozumieť, len slzy tam budú so šplachotom dopadať a mne už nik nebude rozumieť a budem sedieť v zaprášenej miestnosti, zaprášená v zaprášenej miestnosti a čierne brázdy mi rozryjú tvár a prach bude padať na moju tvár a ja budem naďalej žiť

pri hluchom telefóne

Vitina

konečne sa to začalo
rozvíjať
všetci sa
vyvíjame
vy tam
my tu
vy vyjete tam naplno
v lete /aj v zime/
my zavýjame tu v duchu
za letom /aj v lete/
obaja zavýjame
v spomienkach
vy vyjete svoj život
slučkami ciest po svete
my výtjeme niť nášho života
v tomto cípe sveta
pomáhame rozvíjať
komunizmus
a pomáhame rozvojovým
krajinám
aby sa aj ony
rozvíjali ako my
/a vyli a vyli/

MUŽ A ŽENA NA DRUHEJ STRANE

... priaznivé okolnosti nám umožnili žiť takým spôsobom života, aký sme si vybrali. Nateraz sme v bezpečí... po toľkých trápeniach, po toľkých bolestiach. Myslel som si, že to už nikdy neskončí. Táto nečakaná zmena, tento môj nový život, trvá už dosť dlho na to, aby som sa upokojil. Aby som po toľkých rokoch očakával zajtrajší deň bez tieňa pochybnosti, bez strachu. A zatiaľčo hvýbuch rozmetal všetky rekvizity nášho predchádzajúceho života, vrhajúc časti nábytku proti čiernym stenám - vystúpili sme, ktosi nám podržal dvere... z oblokov sa lialo svetlo, nové biele záclony povievali. V ústrety nám prúdilo suché južné popoludňajšie svetlo. Pamätám sa na tie prvé sekundy, aj keď odvtedy, ako som povedal, už uplynul istý čas. Otočili sme sa k sebe a aj keď sme spolu kedysi strávili dlhé ťažké roky, vyzliekali sme sa a dotýkali sa prvý raz. Oči doširoka otvorené, aby sme zachytili každý svoj pohyb, každý detail. Jej tvár bola biela, zuby sa jej leskli a ticho zvonili. Najprv sme dýchali, bolo hlboké ticho... potom prišli stromy, zvyšok nášho nového domu, dvor, okolité roviny, lesy. Prenikavo príjemne sa smiala. Dýchali sme na seba a prichádzalo teplé ráno. Vonkoncom všetko, všetko predtým, vtedy i potom prichádzalo bez zásahu, bez námahy, neodvratne. Nízke oblaky, čerstvá zelená rovina, príjemná vôňa z lesíka za domom... všetko bolo ako celý život očakávané príjemné prekvapenie... všetky šance, všetky zážitky, dospelé nemluvňatá s tisíckami dní pred sebou, zurčiaci potok. Na večnosť.

V kraji, kde sme potom začali žiť, nebolo nebezpečných zvierat, žiadny hmyz neznepríjemňoval večery. Nebolo tu možno žiadnych živých tvorov, aspoň spočiatku určite nie. Keď pršalo, postávali sme nahí v daždi až do neskorej jesene. Nerobili sme nič, čo by smerovalo k nejakej zmene. Nanajvýš boli potrebné drobné opravy, úprava jedál, ustielanie, niekedy upratovanie a údržba šatstva.

Dni mi plynuli bez otázok, nekonštruoval som žiadne odpovede. Všetko, čo som čakal za tou životnou hranicou, som vskutku našiel.

Spal som, keď som sa unavil a vstával som, keď som sa vyspal. Kopol som do kameňa a zostal zasa stát o kus ďalej. Ohol som konár stromu a pustil. Zdvíhal som listy a kúsky kôry a púšťal som ich v chôdzi zasa späť na zem.

x x x

Tu na druhej strane sa čas nerátal alebo rátal inak. Dlhé obdobie sa nám napríklad zdalo, že trvá krásna suchá jeseň, no potom začala rásť nová tráva a rok pokračoval úplne prirodzene jarou. Boli sme tým očarení. Tie prvé roky, to boli pre nás krásne doby. Potom dlhé vlhké obdobia - drsná kôra ihličnatých stromov, mäkké chodníky. Vydávam sa na niekoľkodňové prechádzky. Niekedy sa mi darilo zbaviť sa strnulosti nečakajúcim rozhodnutím. Vyjsť a šliapať celé dni, zaspávať v chôdzi, potkýnať sa potme...

x x x

Pamätám sa zreteľne na to ráno - raňajkovali sme vtedy ešte spolu. Jedlo bývalo zvyčajne výdatné. Povedala: "Videla som čudné stopy okolo zajačince", prežúvala pritom chlieb, malo to vyznieť zrejme všedne. Napil som sa, mlieko bolo už chladné. Dávno som už nepil také mlieko ako vtedy. Už si nepamätám, či bolo kozie alebo sme vtedy ešte mali kravu... ešte raz som si odpil: "Nezdá sa ti to mlieko akési iné?" Zavrtela hlavou. "Pozriem sa tam," povedal som a zliat som zvyšok mlieka naspäť do hrnca. Varievali sme potom z takého zškysnutého mlieka kapustnicu.

x x x

V časoch, keď sme sa zbavili znovu domácich zvierat a prestávali pre vytrvalé snehy vôbec sa zaoberať nejakou prácou mimo dom, stretávali sme sa už menej. Nebolo potrebné sa zísť. Sivé, rovnaké dni tej dlhej zimy sme si zamieňali s nocou. Nachádzal som ju zašívajúcu čosi popoludní, potom zasa nad ránom pred brieždením.

Prvé dlhšie dni boli chladné a potom čoraz teplejšie a teplejšie. Zem schla. Ležal som v lehátku a na tvári ma pálilo slnko. Ona spala v druhom. Keď zavriem oči a otočím tvár priamo do slnka, víria mi v mozgu červené kruhy, je to príjemné, trochu to pichá. Keď odvrátim hlavu z toho tlaku lúčov, môžem

zasa otvorit' oči. Vidím jej tvár, takmer na dosah. Obrátila sa tiež a zvrátila tvár. Len pomaly sa jej zasa uvoľňuje. Vynorili sa neznáme vrásky. Od svalov líc, od okrúhlych svalov úst, od plochých svalov čela. Tisíc doteraz nevidených tieňov, svetlohnedých víriacich zvieratiek, sa jej pohybuje za zčervenalými opuchnutými viečkami. Fialová žiara prechádza ľahko mihalnicami a pichá cez tenkú zapálenú kožu do zreníc, do dúhovky cez bielo až dovnútra oka. Jej tvár je ešte dievčenská. Pehy na čele tmavnú z minúty na minútu. V kútikoch úst a po stranách nosa má rozhnisaných niekoľko pórov. Dve vrásky po stranách bledých úst sú už trvalé. Keď sme sem prišli, mala dvadsaťštyri rokov.

x x x

V dobách, keď sme sa stretávali už len zriedka, pokúšal som sa oslobodiť úplne od predstavy jej jestvovania. No vtedy sa mi to nedarilo. Chcel som žiť popri nej sám, robiť si svoje. Bolo to ešte vyčerpávajúcejšie, než to predtým. Začali sa stavať čudné veci. Ako tá príhoda s komínom alebo pri obede - už som to spomínal. Odklonili sme sa obaja natoľko, že bolo možné už všetko.

Viete si to vôbec predstaviť?

Mohol som tú vec chytiť do ruky. Viete si čosi také predstaviť? Inak toto písanie nemá zmysel.

Odklon, odosobnenie, ... povečnenie... to je jedno, ako to pomenujem, ak to nepoznáte, žiadny opis nepomôže. Ten pocit bol taký konkrétny a zreteľný, že mal povahu pevnej veci, ktorá ležala, kamkoľvek som sa pohol. Bola všetkým, čo som robil. Keď sa strnulo česala celé hodiny, vedel som, že tú vec cítim rovnako. Jej ťažkosti ma naplňali chladným, neúprimným súcitom. Nenávidel som ten pocit. Pozoroval som, ako postupne tvrdne. Keď sedela so zvesenými plecami, mohol som si bezpečne predstaviť, ako by jej chrbát vyzeral v päťdesiatke. Oblý, lesklý tukový hrb. Stále viac chorľavela. Všetko sa jej prejavovalo na koži, stále mala akési škvrny po tvári, opuchnutý červený nos alebo vredy. Myslím, že sa mi ku koncu zámerne vyhýbala. Niekedy som chcel vedieť, čo práve robí. Sledoval som ju chvíľu a pokým o mne nevedela, sedela celkom pokojne, aj tvár sa mi takto zdala byť menej zohyzdená. Jej pohyby boli pomalé, bez najmenej stopy po elegancii. Pri jedle sedela naproti mne neshopná akéhokoľvek nadbytočného pohybu. Snažila sa šikovne

a rýchle nabrat' si jedlo a pravidelne ho potom bez nápadnej námahy napchať do úst. Pri chôdzi strnulo pohybovala rukami, nohami, trupom... cítil som, že musí každým pohybovať zvlášť. Keď sme spali spolu, strhávala sa s krikom a hádzala sa na stenu za posteľou. Niekedy plakala. Mlčky som jej nosil vodu, fajčili sme potom, niekedy sa túlila ku mne ako veľké, cicajúce nemluvňa s mäkkým mäsom, vhlké, mokvajúce...

x x x

Zatiaľčo ja som predstieral pokoj, ona kričala a nepričetne sa bránila pred útokmi neskutočných prízrakov. Znovu jedna naša noc. Revala hrôzou. Vstal som, chvíľu nečinne sedel za stolom. Odišiel som do vedľajšej miestnosti, ľahol som si do rohu pod posteľ a so zapchatými ušami stále ešte som počul jej vresky. Keď začala volať moje meno, prichádzal som, varil som čaje z liečivých bylín, pil som spolu s ňou, dvíhal jej spotebnú hlavu, dotýkal sa jej horúceho hrdla a ukladal ju spať.

x x x

Posledné roky som už neopúšťal dvor. Najpokojnejšie chvíle som prežíval za maštalami, v nevelkej jame. Už dávno som zabudol, načo som ju pred rokmi vykopal. Teraz sa mi zdá, že tam bola už pri našom príchode. Dôle bolo možné urobiť zopár krokov. Okolie sa zjednodušilo. Hodiny som pozoroval drobné útvary v hline. Ich tieň sa menil, zdalo sa mi, závratne rýchlo. Pozoroval som i oblohu, oblaky... a mikrozosuvy vlhkej hliny z okraja jamy, jarčeky vody po daždi... ach, áno, všetko sa menilo v daždi. Drobné kamenie sa naplavovalo okolo mojich nôh, pohyb rôznych čiastočiek ovládol celý priestor. Iba ja som sa nehýbal, voda mi udierala na temeno, pokojne, bez nárazov vetra, pokojne... Žiadne šľahanie, žiadne divoké údery búrky. Len pokojne, len rovnaké kvapky, rovnaký rytmus, zhora nadol, po tvári, po chrbte, po stehnách, po zadku. Stál som celé dni, opieral som sa o stenu jamy a nemyslel na nič.

To bolo moje bdenie, to bol aj môj spánok.

Prestal som chodiť do domu.

Keď som sa chcel položiť, chodieval som ležať do sena. Vyháňalo ma neznesiteľne bolavé opuchanie nôh, a voda, ktorá sa po dažďoch držala na pevnom udupanom dne jamy...

x x x

V poslednej dobe sa pohybujem čo najmenej. Môj úkryt je teraz v najzadnejšom rohu dvora, pri plote, ktorý jediný ostal. Všetko ostatné, o čom som písal, už neexistuje - jama, maštal, dom... Tu ležím vtlačený do rohu, drobné oká pletiva sa mi odtláčajú do chrbta, iné sa dotýkajú tváre, čela. Táto poloha sa mi najviac darí. Predtým som ležal na chrbte a pozoroval oblaky. Ich rýchlosť zväčša súvisela s tisíckou iných drobných okolností v mojom dohľade. Stal som sa citlivým na skutočný čas, na skutočné zmeny... cítil som vzťahy medzi vlhkosťou trávy a vtákmi na nebi alebo rastom trávy. Videl som v istých výškach hmyz. Počul som hluk v lese, keď padali staré stromy, v iné dni som videl vylietať zo zeme osy a pohyb motýlov. Kvety sa napriamovali a sklákali v rytme dňa, iné sa zatvárali a otvárali. Za noci vyleteli nočné motýle a netopiere. Počul som ich tenký tón, pripomínajúci zvuk napäťedrôtu. Ráno padala rosa na pavučiny v tráve. Cítil som teplo a príjemné vlhko. Zdalo sa mi, že moje topánky sa menia na trávu, na lístie, na zem.

Naposledy som si ľahol tak, že obe ruky som mal pred sebou, laktami na sebe, kolenná pritlačené na brucho, žalúdok uvoľnený, viziaci. Predtým, dávnejšie, som už prestal myslieť na jednotlivosti a iba ich pociťujem. To znamená, že preto, aby ste mi rozumeli, čo som vám chcel porozprávať, som musel užívať slová - tráva, vtáci, dom, ja, topánky...

Ten, kto to mohol pochopiť, vie, že je to v inom, inak. Všetko bolo tak, že prestávalo byť. Spolu, rovnako, bez rozdielu. Spoznal som pocit kohosi iného, neznámeho, ktorý leží na dne rieky prevalený len raz a potom konečne zaujme v prúde jediné možné miesto... miesto preto najlepšie... a zotrvá, pretože inak ani nemôže - až do vyústenia. Do konca. Podrobený, bez seba.

Viete si to predstaviť?

Nachystala som si pred seba čistý list papiera a zobrala do ruky pero. Rozľahlo sa ticho a budík začal odrazu nejak hlasno tikať. Povedala som si, že sa nemám čoho báť, ale potom ma napadlo, že to vlastne nie je pravda.

Keby to nebolo také strašne, strašne ťažké, niečo napísať. Lenže ja už to poznám. Mám doma plný zošit úprimnosti, sebaanalyzujúcich viet, a je mi z nich len zle. A moja vlastná úprimnosť ma už samu nebaví, a zdá sa, že úprimnosť sama osebe v skutočnosti nie je ani trochu zaujímavá.

Bšte z dávnych čias, keď som mala ďaleko do školy, a celé hodiny som sa vozila v trolejbusoch, mi zostal jeden obraz: Trolejbusy plné ľudí, ktorí sa vracajú z roboty, s taškami a s nákupmi, ženy v šatkách, ženy s účesmi, s make-upmi. Už si nepamätám výrazy tvárí ani útržky rozhovorov, ale viem, že som ich pozorovala a rozmýšľala som o tom, aká je medzi všetkým týmto súvislosť, myslela som si, že nejaká musí byť, že existuje nejaký princíp, nejaký kľúč, trebárs vzorec, veta a podľa tej je všetko usporiadané. Bolo výborné vedieť o takej vete. Nebolo až také dôležité, že ju nepoznám, dôležitejšie bolo, že viem, že existuje, a tým pádom aj všetci títo ľudia a všetky veci k sebe patria a aj ich osudy sú nejakým záhadným spôsobom navzájom prepletené a tvoria zložitý, ale dokonalý poriadok. Čo to vlastne je, nad tým som si príliš nelámala hlavu, zdalo sa mi, že stačí prežiť kus života, poriadok vecí sa zjaví sám.

To asi všetko veľmi nesúvisí s tým, čo chcem napísať. Do svojho zošita som si verne písala to, na čo som myslela a každá veta mala byť pravdivá, ale čím ďalej, tým viac som sa cítila ako v pasci. Slová sú veľmi čudné ľudské výtvory, už im neverím. Netreba im veriť. Tak som sa vykašľala na poriadok vecí, na princíp, ktorý by sa dal vylúhovať, zistiť, uchopiť. Chcela by som len vedieť, ako je to s tou úprimnosťou.

Už viem, že dobrý úmysel sebaobnažovania nestačí a dorozumieť sa je v skutočnosti nekonečne zložitejšie. Predstavujem si, že je to asi také zložité, ako ležať na klincoch a necítiť bolesť. Vlastne potom už je to jednoduché, zložité je to predtým, denne krvácať a potiť sa od bolesti. Nieкто

mi hovoril, že vraj Indovia majú bežcov, ktorí ubehnú naraz stovky kilometrov. Dva roky predtým sedia v akejsi hlbkej jame a tam v nich pracuje ten záhadný mechanizmus, a keď sa naplní ich čas, energia v nich vybuchne, vyskočia von a utekajú... Tak preto ten môj strach. Skúšam si predstaviť, koľko takého potu a všetkého ťažkého treba, aby prišiel bod, kedy zmizne krčovitá snaha a text už nie sú slová, a sám do seba si plynie, alebo tešie, strieka, na svoj vlastný pohon, úplne samozrejme, tak ako zvuk, ako trebárs pesnička od Beatles. Tak sa, myslím, dá dorozumieť.

Kdežď dobrý úmysel. Slová sú strašne záhadné ľudské produkty, ale inak ako slovami sa väčšinou aj tak dohovoriť nevieme. Alebo najčastejšie sa nevieme dohovoriť vôbec, pritom slová sú vlastne na to. Všetci sme sa ich zadarmo naučili a sú tu jednoducho najbližšie, potvory. Musia sa dať rozhybať k životu!

V záujme obrany s

Varšava (ČSTK) – Prvý tajomník UV PZRS, predseda rady ministrov minister národnej obrany PĽR Wojciech Jaruzelski (na obr.) včera ráno v rozhlasovom prejave oznámil, že vzhľadom na anarchiu v Poľsku a na nezodpovedné akcie extrémistických síl v „Solidarite“, ktoré sa otvorene snažia uchvátiť moc, vyhlásila Štátna rada PĽR od polnoci zo soboty na nedeľu výnimočný stav.

začalo normálne fungovať národné hospodárstvo a bola obnovená dôvera a úcta k štátnym orgánom moci.

Wojciech Jaruzelski vyzval k zomknutosti PZRS, ktorá je vďaka silou v spoločnosti, dôsledne sa usilujúcou o upevnenie a ďalšiu výstavbu socializmu v Poľsku.

Zdôraznil, že poľský ľud si vysoko váži priateľstvo a bratskú pomoc Sovietskeho zväzu a ďalších krajín socialistického spoločenstva. Poľsko zostane neoddeliteľným článkom socialistického spoločenstva, vyhlásil Wojciech Jaruzelski.

...rojené sily Poľskej ľudovej armády obsadili všetky strategické miesta v hlavnom meste PĽR a na ďalších miestach a kontrolovali situáciu v krajine. Na celom území Poľska vyhlásili od 22. hod. večer do 6. hod. ráno zákaz vychádzania. Vo Varšave bolo zrušené telefónne spojenie vrátane medzimiestského a medzinárodného. Pracuje len prvý program poľského rozhlasu a televízie, budú vychádzať iba denníky Trybuna ludu a Żołnierz Wolności a na ktoré miestne noviny.

Bola vytvorená rada štátna národnej obrany a bol tiež vymenovaný zborom činnosti vojenskej komunity. Právo komunity činnosti štátnej obrany, ktoré sa začína na začiatku a občas sa obnovuje. Tieto komunity sú oprávnené zbavovať vedúcich funkcií činnosti, ktorí neplnia svoje povinnosti.

Bolo rozhodnuté interviewovať extrémistických predákov „Solidarity“ a tiež členov nelegálnych protisocialistických organizácií. Bolo tiež interviewovať skupinu ľudí...

Ministerstvo vnútra PĽR vyzvalo občanov a organizácie, aby odovzdali strelné, poľovničné a iné zbrane.

Jan Patočka

Duchovní člověk a intelektuál

Chci vám dnes přednést úvahu o tom, co je duchovní člověk, co je to intelektuál a jaký je mezi nimi rozdíl; o tom, co je to duchovní život, co je to kultura a jaký je mezi tím rozdíl; o tom, jaká je situace duchovního člověka ve světě i v dnešním světě.

Já si myslím, že slovo *d u c h o v n í č l o v ě k* nezní dnes příjemně, zní to tak nějak duchařsky a takovéhle výrazy my nemáme dnes rádi; ale existuje nějaký lepší výraz pro to, co mám na mysli? Vezměme to jako výpomoc z nouze; kdo má nějaký lepší návrh terminologický, tak by byl strašně hodný, kdyby jej uplatnil.

Já si totiž myslím, že je velice důležité si jasně uvědomit, že pod tím, co se obvykle nazývá člověk intelektu, inteligent, intelektuál, se skrývají dvě totálně různé věci, které nicméně spolu souvisí asi tak, jako věc a její stín - abychom mluvili s tím, kdo se poprvé tenhle rozdíl snažil vyjasnit - asi tak jako skutečnost a její pokřivený obraz. To proto, poněvadž mám přece na jedné straně intelektuála, kulturního činitele, pracovníka a případně tvůrce jako určitou společenskou skutečnost, kterou můžeme objektivně definovat a rozebírat - sociologicky: Je to člověk, který má určité vzdělání, jisté dovednosti, určitá vysvědčení eventuálně, a na základě toho vyvíjí určitou činnost, kterou se živí, pochopitelně, Tak, jako kdokoliv se živí čímkoliv jiným - jako švec se živí tím, že dělá boty, a dělník tím, že chodí do továrny, tak kupř. spisovatel píše po papíře, a to, co tímhle způsobem vytváří, se tiskne, prodává, kupuje, vstupuje do souvislostí hospodářských. Tohle je přirozeně velice hrubě naznačeno; samozřejmě, že tenhle způsob obživy má také svoji historii a svoje začlenění mezi ostatní lidské činnosti atd.

A teď jak je to s tím druhým? To není tak jednoduché a samozřejmé. To není záležitost, kterou bychom mohli definovat zvenčí, takovými konstatováními a pozorováními: že lidé dělají to a ono. Ti tzv. duchovní lidé většinou také píší něco po papíře a také vyvíjejí takovou činnost jako ti druzí - jako ti, kdo se živí kulturou; a zvenčí to vypadá úplně stejně, není v tom žádný rozdíl. Jsou spisovatelé, jako druzí spisovatelé; jsou to popř. učitelé jako

druzí učitelé, přednášejí jako druzí přednášejí atd., a po téhle stránce tedy, říkám, je n e r o z e z n á m e. Právě proto je tady taková nesnáz. A přece je zde naprosto hluboký rozdíl. Platón byl první, kdo na něco takového upozorňoval: že je strašný rozdíl mezi člověkem jako Sokrates a mezi člověkem jako Protágorás nebo Hippiás a všemi těmi ostatními báječnými virtuózy, kteří toho tolik umějí a kteří tak báječně oslňují jako učitelé a jako dovední vydělavači peněz. A l e v č e m t o j e ?

Platón se snažil po celý svůj intelektuální život ten rozdíl nějak definovat a věnoval tomu největší úsilí a většinu své tvorby; a je otázka, zda se mu to podařilo jasně a ostře vydefinovat, přestože dialog který obsahuje nejhloub propracovanou problematiku téhle dvojitosti - dialog Sofisté - je zralým výtvozem Platónovy filozofie moudrosti. V tom dialogu - všichni jste přece o něm nějak slyšeli, nebo jste jen dialog četli - v tom dialogu se ukazuje, jak ten druhý sofista, to je ten inteligent, to je ten intelektuál, to je ten kulturní člověk - jak je těžké ho zachytit, jak se pořád skrývá. Vždycky, když se domníváme, že ho už nějakým způsobem zachytíme, tak už je někde jinde.

To je zvláštní, že ano? Platón vychází z toho, že jasná a skutečná je ta postava duchovního člověka, a že ten sofista je něco takového, co se schovává ve stínu téhle jasné postavy. To je trochu odlišné východisko, nežli to moje dneska: já říkám, že ten kulturní člověk je něco samozřejmého, ten přece vykonává určité činnosti, které se dají zvenčí konstatovat, popsat, definovat sociologicky, hospodářsky atd., kdežto ten duchovní člověk - jak se mně zdá - to je právě ten hrozný problém.

Platón to obrátil právě proto, že byl tak hluboce duchovním člověkem, že ta duchovnost mu byla blízká a samozřejmá.

Ale vraťme se k naší pozici. Jakým způsobem si přiblížit, co ten duchovní člověk je? Já se pokusím vyjít ze slova velkého modrního filozofa, který se snažil definovat jistý typus duchovního života, totiž filozofii, a to tak, že řekl: filozofie, to je obrácený svět.

V jakém smyslu obrácený? V jakém smyslu obrací filozof skutečnost těch ostatních lidí, těch, kteří nejsou - jak jsem se pokusil to říci - duchovní lidé?

Filozof je odlišný tím, že svět mu není samozřejmý. My všichni žijeme ve světě, který je nám dán, který je nám otevřen a který j bereme jako skutečnost. Ta skutečnost je něco takového, co je prostě zde a bereme to s naprostou samozřejmostí jako základnu, na níž se

bez nesnází pohybujeme. Náš život na světě je přece taky taková samozřejmost. Všem svým reakcím jsme se naučili, všechny předměty kolem sebe jsme se naučili jmenovat na základě jazyka, který jsme přijali, všechny svoje názory máme z tradice, všechny svoje myšlenky máme ze školy: takže všechno, co je nám, takříkajíc, předepsáno a tam, kde projevujeme trochu té své iniciativy, tam se také přidržujeme něčeho, co je nám jasné a samozřejmé. A většinou, když nás nepotká nějaká velká nesnáz a nepříjemnost, tak s tím vystačíme, tak se život takhle přejatý nesetkává se žádnými překážkami.

Takové zkušenosti, které nám ukazují, že právě celý tenhle způsob samozřejmého a převzatého světa je něco, co z k l a má v á, co je vystaveno negativním výsledkům, ty jsou vzácné; jsou vzácné, ale koneckonců se s nimi setkává nějakým způsobem každý. Vidíme, že lidé, s kterými spolužijeme, spolujednáme, spolupracujeme, spolumyslíme, spolu se učíme, že zrovna tak oni i my sami jsou a jsme nedůslední, že jsou nejednotní, že žijí v rozporech; vidíme že se zrazují, že jejich životní projekty zklamávají, že se rozcházejí s tím, v co věřili. Jsou však ještě tvrdší zkušenosti: jsou takové zkušenosti jako neočekávaný konec života, smrt, jsou zkušenosti zhroucení celé společnosti. Takové zkušenosti, jaké vy všichni znáte ze svého dětství, nebo jako my, kteří jsme jimi prošli několikrát v životě. Všechny najednou ukazují, že život, který vypadal tak samozřejmě, že je ve skutečnosti nějak problematický, že se tam něco neshoduje, že to s ním není v pořádku. Původní náš postoj je, že j e t o v p o ř á d k u a že všechny ty drobné nepříjemnosti, neshody a inkongruence nemají význam a že je možné se přes ně přenést. Vždyť přece svět nám v každém okamžiku něco říká: naše jednání není nic jiného, nežli odpověď na to, že svět nám něco říká. Že věci pro nás mají význam, že nás k něčemu vyzývají a my jim odpovídáme. A kdybychom to negativní, které se najednou ozve, měli skutečně důsledně sledovat, důsledně za ním jít, to by přece znamenalo, že nám nic nebude nic říkat, že nás také nic nebude vyzývat k nějakému konání, k nějakému reagování anebo jednání, a že následkem toho zůstaneme ve vzduchoprázdnu, že budeme trčet v jakési prádnotě. V tom se nedá žít! A přece t a d y, v tom je začátek duchovního života. Já už jsem mluvil několikrát o Platónovi: Platón představuje vznik duchovního života na postavě Sokratově. A duchovní život Sokratův spočívá přece v tom, že se snaží rozhovorem s druhými lidmi ohmatat, zda by tito lidé a o n s á m v nejrozmanitějších životních otázkách, v nejjednoduchších i složitějších, dovedli udržet jednotu se sebou samými, zdali dovedou být důslední,

zdali to, co je jim takříkajíc samozřejmé, skutečně stačí na tento se sebou samým shodný, identický život, zdali ti lidé jsou skutečně to, co se domnívají být, a zda v pouhém rozhovoru se tato jejich domněle jednotná postava nerozsype. A zkušenost, kterou Sokrates dělá, výsledek, ke kterému dochází docela prostými metodami, docela prostou chytrostí, která se vyhýbá jenom té neproblematičnosti - je, že nikde nenaráží na něco takového jako je skutečná, pevná postava, která dokáže svoji identitu provést. A Sokrates se sám neprezentuje na to, že by o n něco takového byl, že by to uměl, že by to dokázal. On jenom chce, on jenom za tím jde, on se o to jenom snaží. O n j e j e n o m n a c e s t ě. A tohle je ta nejdůležitější věc: ten duchovní člověk je ten, který takovýmhle způsobem j e n a c e s t ě. On o těchto negativních zkušenostech ví, nikdy je neztrácí ze zřetele, na rozdíl od běžného člověka, který na ně hledí zapomenout, hledí se přes ně instiktivním způsobem přenést: ono už to nějak v životě dopadne, on už to ten život nějak unese, on u ž má na tyhle problémy svůj lék. Kdežto duchovní člověk ne: duchovní člověk se t o m u h l e právě vystaví a jeho život spočívá v tom, že j e t a k h l e vystaven.

Být takhle vystaven tomu negativnímu, vytvořit zvláštní rozvrh života, znamená v jistém smyslu úplně n o v ý život. Zatímco běžný život je v domnělé samozřejmosti a bezpečí a směřuje k takovému bezpečí a přenáší se přes inkongruence a negativitu, tak zde se žije naopak z nich. A to znamená, že všechno má jiné předznamenání, jinou hodnotu nežli v tom životě nezlomném, přímočarém a naivním.

Jmenoval jsem takové životní zkušenosti, kterým se nikdo nevyhne, a které každý hledí zprvu nějak zamluvit; ale za zkušenostmi takového prvního sledu, abych tak řekl, jsou potom zkušenosti, které ukazují něco takového, jako zvláštnost, divnost naší situace, toho, že vůbec j j s m e a že j e s v ě t; že t o n e n í samozřejmé, že to je něco jako úžasný div, že se nám u k a z u j í věci a že my sami jsme mezi nimi. Tahle ta divnost! Je to "d i v n é": v tom slově je obsažen d i v. My se divíme: divit se znamená nepřijímat nic jako samozřejmost, zůstat stát, zastavit se, nejít dál svou cestou, nefungovat. Zarážka. Taková nesmírná zarážka, přes kterou můžeme klopýtnout tak, že se nikdy nevrátíme. A skutečně, klopýtnout o tuhle věc, znamená nevrátit se nikdy.

Když se takhle divím - je to zvláštní, ne? Materiálně je ten svět přece úplně stejný jako předtím, jsou to tytéž věci, totéž okolí, tytéž židle a stoly, lidé a hvězdy a přece je ta d y něco ú p l n ě

změněno. Neobjevila se žádná n o v á věc, žádná nová skutečnost, ale objevilo se mi něco takového, co není žádná v ě c, žádná skutečnost, ž o t i ž, že toto všechno j e s t. Ale tohleto j e s t není žádná věc.

Ten nový způsob života spočívá v tom, že můžeme žít tak, že nepřijímáme prostě život, nýbrž přijímáme jeho p r o b l e m a t i - č n o s t. To je od té chvíle naše báze, to je to, v čem dýšeme a jsme. To taky znamená, že nic nemůžeme přijmout od té chvíle jako hotovou a danou věc, na nic se nemůžeme spolehnout; všechno, co jsme přijímali za samozřejmé, není samozřejmé; všechno, co víme, je před-
sudek.

To je několik rysů, které jsem se pokusil vyhmátnout: to nepřehlížení negativních zkušeností, naopak usazení se v nich, zproblematizování běžného, vytvoření nové životní m o ž n o s t i, která je z téhle otevřené sféry. Žít nikoli na pevné půdě, nýbrž v něčem, co se pohybuje; žít v z a k o t v e n o s t i. Vy mi řeknete: to, co ty tady vykládáš, to se snad týče filozofie, ale to se přece netýče všeho toho, co nazýváme obyčejně duchovní život - do toho duchovního života přece počítáme umění a náboženství a také sem přece počítáme aktivní život, život - řekněme - oběti, oddanosti a zodpovědnosti, a eventuálně něco takového, jako vytváření jistých společenských institucí jako právo atd. To všechno je přece duchovní život!

To je námitka, která má plné právo, ale ve všech těchto oblastech - to by se dalo dokázat, já nemám v úmyslu to tady nějak ze-
šíroka rozvádět - je tentýž rozdíl, rozdíl mezi určitou aktivitou, která se dá popsat zvenčí, která se dá konstatovat jako určitá fak-
tum, uvést do jiných faktických souvislostí, a mezi tím, co lidé problematizují v těchto oblastech žijí a jakým způsobem si zde počínají.

Pro zkonkretizování bych poukázal třeba na poezii: pomysleme například na poezii Homérovu, obyčejně považovanou za naivní, zdánlivě nezlomenou a podávající obraz života tak zdánlivě jasný a neivní. Ve skutečnosti však přece víme, že Homérova epika je ztělesněním toho obrovského zážitku pomykénské doby, která zažila zá-
nik věku h é r o ů, a že celá ta poezie je reflexí na zkušenost určitého zhroucení epochy. A komu z těch, kdo na Homéra myslí, netane na mysli to velké divadlo na konci Illiady, ta kolosální závěrečná té-
měř scéna, kde ACHILLEUS a Priamos stojí proti sobě -ti dva, kteří se dokonale navzájem zničili - mluví spolu v tokovém okamžiku lidské nezakotvenosti, kdy život je jakoby průměří mezi dvěma boji, a kdy v téhle chvíli oni oba dva poznávají sebe jako to, co člověk

ve skutečnosti je. Samotná postava Achilleova - člověk, který si vybere právě ten krátký a slavný život! Něco takového, co s m ě - ř u j e p r o t i směru běžného života, něco takového, co patří k základu řeckého politického citu.

Nebo Dante, který vidí život "zde" skrze život "tam" - ten život náš, zde, tento život, který žijeme v té nezlomenosti, s k r - ze ten život, který on poznává poutí do d r u h é h o světa.

Nebo Rilke, který žije v ustavičné výměně mezi tímto životem a mezi druhým světem - tímto životem, který ustavičně kamsi mizí, a ke kterému ustavičně promlouvá to, o d k u d přišel a k a m zase odchází.

Celá filozofie v podstatě není nic jiného než rozvoj téhle problematičnosti, tak jak ji velcí myslitelé dovedli vyjádřit a zachytit. Boj o to, vytěžit někde z té problematičnosti něco, co se z ní vynořuje, najít pevný břeh, ale zase zproblematizovat to, co se jako pevný břeh vynořuje.

Ta prvotní řecká moudrost, vyjádřená slovy "všecko řídí blesk" ... ten záblesk, který ukazuje v temnotě r o z b ě s k, ale zároveň t e m n o t u - vynoření veškerenstva, ale z toho t e m n a, které k němu patří a které ten blesk jenom roztrhne, ale nepřemůže.

A pak v klasice, tam, kde Sokrates je vzorem, to nesmírné úsilí Platónovo vyvodit z hledání samotného to, co se našlo; v tom hledání najít pevný základ, najít v něm novou půdu pod nohama - v metafyzice. Nepevnost světa kolem nás, která je objevena, vede Platóna k nazření toho, na základě čeho se mi teprve otvírá ta nepevnost věcí kolem mne. Že tady není nějakého měřítko: to měřítko, to je potom podle Platóna to pravé jsoucno; tenhle pokus vyskočit z toho hledání na novou pevnou půdu; ten pokus, který se stává pro tisíciletí nesmírným vzorem a zároveň svodem. To by znamenalo líčit celé dějiny filozofie, ba dokonce celé dějiny lidského myšlení. Ta cesta odrážení se od neproblematické skutečnosti, hledání, snaha v hledání samotném najít novou půdu; problematizování toho nalezeného; cesta vždycky znovu obnovovaná; cesta, která nažonec vyústí v jisté nalezení, ale ne toho, co si filozofie od začátku slibovala. To, co nakonec našla filozofie, to nebyla nová půda pod nohama, nýbrž jenom nový způsob zpracovávat tu starou půdu.

Tomu, co filozofie našla v počátcích nové doby, tomu už potom neříkáme filozofie, nýbrž věda. To je ta nová - chcete-li - jistota; jistota, která j e výsledkem filozofického hledání, které je výsledkem duchovní činnosti, která d á v á něco pevného, která d á v á možnost zvládat náš život a svět kolem nás, ale zvláštním způsobem -

tak, že to negativní se nyní stává tou bází. Ve vědě máme už ne zkušenost p r o b l e m a t i č n o s t i života a p r o b l e m a t i -
č n o s t i skutečnosti, nýbrž máme zkušenost zbavenosti jakéhokoliv
smyslu. To, co nám věda dává - aspoň koncipovaná věda, tak jak ji
máme od 17. století - a tímhle směrem to jde stále dokonaleji - je
skutečnost doopravdy všeho smyslu zbavená. Právě proto s ná můžeme
dělat, co chceme, a právě proto se nám také dává jako prostá záso-
bárna sil. Je to výsledek duchovního zápasu dlouhých staletí. Ale
ten duchovní zápas jde dál a jeho výsledky jsou po dlouhou dobu
stále negativnější a negativnější. Nicméně je to život ducha, je to
cesta, kterou člověk, ten duchovní člověk, musí jít, které se nemů-
že vyhnout; vypadá tom někdy tak, jako by výsledek celého dobrodružs-
tví duchovního života byl ten, že se ocitáme zase tam na začátku,
kde se celý ten pohyb rozbíhá: prostě u toho života, který je nám
dán a za který jako bychom nemhli dál.

To je ta nejkrutější situace pro duchovního člověka - tahle pos-
lední výsledná suspenze, tahle poslední výsledná skepse, to zklamá-
ní z dosavadních pokusů hledání, které se ukazuje znovu a znovu ja-
koby prázdné a marné. Tváří v tvář tomuhle pochopitelně duchovní
život sám neláká a jako by sám od sebe odpadal, jako by sám sebe
devalvoval. Není to náhodou a není to nepodstatné, že ve filozofii
po tisíciletích obrovského úsilí vládne něco takového, co bylo mož-
no nazvat nihilismem, to zn. přesvědčení, že veškeré hledání se
uplatnilo jako báze, na které se teprve rozvíjí diskuse; ta filozofic-
ká problematika, ta myšlenka, že život a svět je nejen neproblematic-
ký, nýbrž že smysl jako odpověď na tuto otázku nejen že není nalezen,
nýbrž že nalézt ho n e l z e, že nihil je posledním výsledkem: takovéhle
sebenegace, takovéhle sebepopření.

Jak to vypadá, když s tímhle tím konfrontujeme pretence člově-
ka duchovního, s kterými od samého začátku vystupoval, které na
život kladl:

Sokrates a Platón byli problematizátoři života, to byli lidé,
kteří nepřijímali skutečnost tak, jak se dává, nýbrž viděli ji otře-
senou - ale i jejich konsekvence z tohoto otřesení byla ta, že je
m o ž n ý jakýsi zvláštní d r u h ý život, druhý směr života, něco
jako n o v á p ů d a, v které teprve je možno měřit, co je a co
není. Byli o tom tak pevně přesvědčeni, že vyzývali tu naivní a ba-
nální skutečnost v boj. Víme, jak Platón definoval postavení duchov-
ního člověka ve světě a ve společnosti; jeden z důvodů proč tak s
napětím čteme pořád Platónova díla, zejména dílo o státě, je ten,
že tam je svým způsobem ~~řík~~ klasicky určen vztah člověka duchovního

k celku společnosti - ke společnosti tehdejší, a mnohdy to cítíme jako docela aktuální.

On říká: jsou jen tři možné postoje:

Jeden, to je cesta, kterou šel Sokrates - ukazovat lidem, jak se věci ve skutečnosti mají, že svět je temný, problematický, že ho n e m á m e - to znamená ale přijít d o k o n f l i k t u a jít na smrt.

Druhá možnost je ta, kterou volí Platón - vnitřní emigrace, stažení se z veřejnosti, stažení se od kontaktu a konfliktu se světem a hlavně s obcí, v naději, že filozofickým hledáním najdeme to, co ve svých důsledcích jako obec duchovních lidí umožní dochovným lidem, aby žili a neumírali.

A třetí možnost je stát se sofistou. Další není. Vidíte - když to takhle vyřkneme - že je v tom něco takového, čeho sílu a aktuálnost cítíme do dneška. Ovšem za předpokladu, že náš souhlas nezískávají lidé, kteří skepsi považují za poslední slovo.

A že filozofové jako Sokrates a Platón nejsou sofisté, nýbrž že to jsou skuteční duchovní lidé hledající a bojující s největší upřímností za to, aby nás neklamaly iluze a abychom si nepředstírali nějaký iluzorní svět, v kterém bychom domněle pevně stáli, že to jsou ti, kteří chtějí hledat nejradikálnější - o tom myslím není pochyby. Výzva těchto filozofů, těch velkých bořitelů a velkých buřičů, kteří se nechtějí dát opít žádnou iluzí, kteří nechtějí z té problematičnosti vyjít ven - a v tom jsou duchovní a filozofičtí - tato velká výzva je skutečně na nejvyšší míru aktuální.

Ale jak je to možné, že tito filozofové, tito duchovní lidé k nám vůbec mluví, jak je to možné, že vůbec mají za vhodné k nám mluvit, že to považují za možné, že jim to stojí za to? Každé takové promlouvání je přece určitý čin, ale každý čin má smysl jen tenkrát, když má smysl ho dělat, když k nám něco mluví, když nás nějaká skutečnost oslovuje - ale tam, kde nic nemá žádnou hodnotu a žádnou cenu, nemá smysl ani mluvit. Není nedůslednost v nihilismu těch, kteří popírají, místo aby problematizovali? Je posledním slovem problematizování negace? Anebo je problematizování něco zásadně odlišného od negace, něco svým způsobem negativnějšího nežli pouhá negace a právě proto umožňujícího přece jenom jistý životní program? Možná, že když se vrátíme k začátkům toho problematizování, že nám něco svítne.

Řekli jsme si, že tam, kde se nám ukazuje divnost všeho toho, co nás obklopuje, toho, v čem jsme, v čem jednáme a v čem reagujeme, tam že se nám ve skutečnosti neukazuje žádná nová věc, žádná nová

skutečnost, a přece se něco ukazuje, co není naprosté nic, nebo co je pouhé nic pouze z hlediska skutečnosti věcí. Není to poukazem na to, že k povaze skutečnosti - když ji ale vezmeme v celku: totiž jako skutečnost, která se ukazuje, která se objevuje - patří něco takového, co je samo o sobě problematické, co je samo o sobě otázka, co je temno, to znamená ne temno, které snad je jenom naše subjektivní neznalost, naše subjektivní nevědění, nýbrž něco takového, co je předpokladem k tomu, aby se vůbec ve světě něco ukazovalo; a přece to, že se ve světě něco ukazuje, že se svět ukazuje, to je ten nejzákladnější fakt skutečnosti - té skutečnosti, kterou žijeme, která je fenomén.

Tak zde sice nedostáváme žádnou pevnou půdu nějaké skutečnosti, ale ukazuje se nám, že přece jenom ona tázání nejsou jen naše subjektivní kaprice, že to není jen jeden z postojů vedle jiných možných postojů, že to není něco libovolného, že to je něco takového, co je opřeno o samotnou nejhlubší základnu našeho života, že tady teprve stojíme na vlastní půdě - ne tam, kde jsme se to zprvu domnívali.

A že možná právě zde by byla také možnost, aby všichni hledající, všichni, kdo se domnívají nalézat, a ti, kdo jim ukazují, že nenalezli, a ti, kdo se radují z toho, že zase přece jenom něco zahlédli - aby se ti všichni, v nesouhlasu, mohli shodnout v jedné základní rovině, to znamená v rovině života duchovního.

V duchovním životě je tedy možno právě bez pevné půdy najít jednotu, a je možno bez dogmatu překonat možná tu naprostou negativnost, negativní skepsi, negativní nihilismus.

Dnešní situace duchovního člověka vypadá sice po jedné straně, jak jsem se pokusil ukázat, taková zvláště radikálně tvrdá - když vidíme tváří v tvář těm nejradikálnějším dnešním myslitelům, že velké duchovní počiny minulosti jako by se rozpadaly a jako by duchovní život sám nás nutil k tomu, abychom je opustili a bychom se k nim stavěli skepticky /konkrétně: abychom opouštěli metafyzické tázání a metafyzické řešení/ - že se to zdá dávat za pravdu protivníkům duchovního života. Proto také vidíme, že dnešní svět a život je ve skutečnosti s takovým dobrým svědomím neduchovní. Situace v dnešní době vypadá tak na první pohled málo nadějná, tvrdší nežli v dějinách kdykoliv byla, ale na druhé straně je možno říci, že existují určité momenty, které dnešní situaci neukazují v nejhorším světle. Několik takových momentů bych uvedl:

Za prvé - dnešní nihilismus se sám jistým způsobem vyvíjí: může se už dnes hovořit o historii soudobého nihilismu. Jeden autor roze-

znává tři etapy v soudobém nihilismu, který počínaje od Nietzscheho se rozmohl jako určitá myšlenková stavba. Ten autor, na kterého myslím, rozezňává nihilismus radostný, tvůrčí, kde se z poznání, že skutečnost je celá nesmyslná, vyvozuje optimistický postoj: tedy je možno ji formovat libovolně podle naší vůle. Tenhle postoj - tváří v tvář nemožnosti formovat skutečnost podle vůle kohokoliv - přechází v nihilismus sebedopřazení pod určitou objektivní moc. To nebudu blíže líčit, to každý z nás ví, tyhle jevy jsou neobyčejně rozšířeny, je toho plná historie nedávných desetiletí, obou světových válek a období mezi nimi a po nich.

A po druhé světové válce se hovoří o nihilismu rezignace, nihilismu, který si neví rady, který nezaujímá žádný postoj, který je naprosto nezakotvený, který odmítá také každou pomoc.

A ta poslední verze už se blíží něčemu takovému jako duševní, vnitřní ochromení; začíná si také uvědomovat, že celý dosavadní nihilismus není dost radikální, že mu totiž chybí skepse k té skepsi - jenomže nemá dost síly, aby se na tenhle postoj, který začíná mít v sobě cosi pozitivního, vzchopil. Nicméně tahle skepse ke skepsi, ta možná suspenze naproste negace, je důsledným domyšlením té myšlenky, ale tohle důsledné domyšlení neznamena nic jiného nežli cestu zpět k tomu starému sokratismu.

Další zvláštní moment, který se ukazuje v dnešní době - a není to náhodou, že v dnešní - je to, že ten element našeho duševního života, našeho sidi torického horizontu, který snad nejvíce přispěl k obecnému rozšíření nihilistických myšlenek a nálad - totiž věda - začíná v sobě objevovat něco, co je skeptičtější k nihilistickému pojetí vědy ~~bez jakéhokoliv~~, k tomu pojetí vědy jako faktologické vědy bez jakéhokoliv smyslu. To vidíme jednak na tom, že i neobjektivnější vědy - tzn. např. fyzika - si dnes uvědomují meze objektivace. Dále je to patrné na pronikání strukturalistických tendencí: poněvadž strukturalismus všude znamená nejen uvatování z hlediska celku, nýbrž také z hlediska významu. Struktury jsou v ý z n a - m o v é struktury. Současný strukturalismus si není ještě plně vědom celého dosahu tohoto posunu, který se jeho působením ve vědě zabydluje. A v souvislosti ještě s jiným fenoménem dnešní doby nabývá teprve ten strukturální posun plného významu. Tenhle poslední motiv, to je objevení otevřenosti člověka. Tato otevřenost je čprve vlastní negace toho pojetí jsoucna a bytí, které umožnilo rozvoj moderní matematické přírodovědy, a v důsledcích, přirozeně, té faktologické vědy a jejího pojetí skutečnosti, ke kterému patří také známý karteziánský dualismus, to znamená rozdělení světa na objekt

a subjekt. Lidská otevřenost popírá subjekt, popírá tuhle dualitu a umožňuje jiný pohled na fenomén, na objevování se skutečnosti a objevování se světa v celku.

Tuhle všechny fenomény jsou zatím jenom taková světélka, která ukazují, že snad už nevládne půlnoc.

Přichází však ještě v úvahu jedna věc, a to je ta, že prakticky celý ten krutý svět, který jsme prožívali a který prožíváme, krutý svět dvou válek a strašných revolucí, toho všeho, co vidíme kolem sebe, ten, myslím, není pochopitelný jinak, nežli tak, že lidé, kteří se těmhle strašlivým katastrofám vystavili, jim nepodléhali pouze pasivně, ale že šli do těch tlam Molochových z velké části dobrovolně, dokonce i radostně... něco takového jako určité vědomí toho, že ten bezprostřední život a svět není všechno, že je možné ho ~~o~~ obětovat a že v té oběti je možné zahlédnout ten blesk v té temnotě. Tohle, myslím, že je za těmi hrůzami naší doby.

Máme-li z toho vyvodit jakousi sumu... tak bychom mohli snad říci, že duchovní člověk nemá dnes důvodu k nějaké rezignaci, duchovní člověk vidí dnes zase určité možnosti; duchovní člověk se musí přestat bát, a v tom, co zahlédá, v tom právě už je také báze pro to, aby se nebál.

Duchovní člověk, který je schopen oběti, který je schopen vidět její význam a smysl - tak, jak jsem se pokusil naznačit - se nemůže bát. Duchovní člověk není samozřejmě v běžném smyslu slova politik, není politický v běžném slova smyslu: není stranou v rozepři, která vládne tímhle světem - ale je zase jiným způsobem politický, samozřejmě, a nemůže nebýt protože ta ~~ne~~ samozřejmost skutečnosti, to je právě to, co vrhá v tvář téhleté společnosti a tomu, co kolem sebe nalézá.

Ten konflikt, o kterém mluvil Platón, to je fenomén; tady se vracíme k tomu, co jsme předtím řekli o aktualitě Politeie: Život v téhle poloze, to je právě to, co pozitivní moci skutečnosti netrpí a nechtějí vidět, to je to, s čím nepočítají a proti čemu ze všech sil bojují - to je to, co nemohou trpět. A zde ten duchovní člověk musí ovšem zastávat svoji pozici. To neznamena, že dělá nějakou propagandu tomu, co já jsem naznačil jako program duchovního života, k tomu se prostě buď hlásím nebo nehlásím - tím duchovním člověkem buď jsem, anebo prostě jsem sofistou, jsem něčím takovým, co pouze předstírá, a to je potom ta běžná kultura a literatura a jiné způsoby toho, jak se lidé živí. Ale předstírat tím způsobem, že ta politika duchovního člověka je něco nedůstojného jeho vlastní duchovní činnosti, že to duchovní činnost ničí a maří - to je ta

nejhorší sofistika, jakou je možno si představit.

Tak to jsou ty poznámky, které jsem vám chtěl dneska předložit, chtěl jsem zdůraznit rozdíl mezi tím, čemu se říká kultura /což je takový vnějškový fakt - skutečnost sociologická z hlediska toho, že existuje něco takového jako pokus žít pravdivě - naprosto dovůjmyslný/ a pak existuje něco takového, jako je duchovní život a to je něco úplně jiného.

Tak, tohle je moje základní téze a o té by se dalo možná debatovat...

D i s k u s e

Nejprve se diskutovalo o vztahu sofisty a duchovního člověka. Bylo zdůrazněno, že sofista je možný teprve tam, kde již je filozof, přičemž sofisté horizont duchovního života značně zúžili - z podstatné lidské možnosti učinili záležitost nepodstatnou, jednu z mnohých. K otázce obživy duchovního člověka bylo řečeno: i duchovní člověk se musí nějakým způsobem živit - ale ji způsob, jak to činí, ukazuje, kým vlastně je; jestliže ho úživa vede k tomu, že přestává být věren svému programu, pak je zřejmé, že duchovním člověkem ve skutečnosti nebyl, ale pouhým sofistou, který na duchovním životě parazituje.

Jak je to potom s pohrdáním a nevážností ve vztahu mezi duchovním člověkem a sofistou?

Rozhodně není duchovní člověk tím, který má v sobě jakousi nevážnost vůči tomu, co dělá: "On si své činnosti musí naopak velmi vážit, aby ji nepošpinil. Ví, že když bude spisovat, musí se to stát výrazem jeho duchovního života a že jenom takto má tento život smysl a cenu. Je to prostě v jeho životním programu dáno - on se nepotřebuje ne tohleto nějak zvlášť soustřeďovat a nějak o tom uvažovat - pro něho ^{je to} samozřejmě. Proto je také pro něho samozřejmé, že se v této pozici nenechá otrást - poněvadž to pro něho znamená přestat existovat. Člověk, který takovýmhle způsobem d o o p r a v d y jde, ten má svoji cestu docela jasnou."

K otázce okamžiku, v němž může být duchovní život realizován veřejně: "Duchovní život není pouze meditování nebo tvoření uměleckých děl, duchovní život je ~~mrákvem~~ právě také jednání... Jsou lidé, kteří určitou situaci vidí jako beznadějnou a domnívají se, že jsou přitom naprosto objektivní, např. Edvard Benes v roce 1938. A nevidí, že tam kde je u nich bezvýchodnost, je ve skutečnosti jejich největší šance."

V dalším byly dotčeny tyto okruhy problémů: jednání z plné odpovědnosti jsou vzácná, dějí se v okamžicích, kdy je spatřena možnost, která není banální; je celá řada stránek problému okamžiku - vyčkávání, únik, vnitřní emigrace. Shrnout lze diskusi k těmto otázkám takto: na příkladě Platóna bylo ukázáno, že vnitřní emigrace může být emigrací, která není emigrací z politiky vůbec. V 19. a 20. století však jako by již nebylo možné takto postupovat - jeden diskutující upozornil právě na to, že se dnes duchovnost jeví jako neunesitelná. Zde je důležitá souvislost s křesťanstvím: "Křesťanství je současně vidění problematičnosti a i snaha uniknout... je to únik na bázi problematičnosti; křesťanství chce na prvním místě člověka probudit z neproblematičnosti - memento mori, vzpomeň si na to slzavé údolí,... ale pak přichází obrat."

O úniku lze hovořit nejenom v souvislosti s křesťanstvím, ale v souvislosti s celou metafyzikou: "Metafyzika začíná údivem a hledáním. Platón nenapsal přece nic jiného, nežli snad hledání. Co máme od Platóna zachováno, není žádná nauka. A přece tu nauku měl: Ta byla tím hlavním. A to velké u Platóna je, že ji nikdy nenapsal... To, na co nejhlubším způsobem věřil a k čemu směřoval, nenapsal. Přednášel to někde, mámo o tom doklady - filologům se podařilo tuto přednášku z velké části rekonstruovat. Avšak to, co Platón autenticky napsal, to co chtěl zanechat, nemá jiný charakter než problematický a aporetický. Metafyzika je hledání, které někde přestává - a v tom je její osud, že se startuje dál; a ten obrat, který je asi vůči metafyzice potřeba provést tváří v tvář jejím katastrofám, je právě ten, že je jí potřeba připomenout ne to, co vidí v blesku, nýbrž te b l e s k. Metafyzika v tom blesku zahlédá n ě - c o , zahlédá ideje, nebo něco takového, jako je úžasné božstvo Aristotelovo, NOÉSIS NOÉSEOS, která je věčná aktualita; ale zahlédnout je možné jedině tenkrát, když když den blesk zasvitne a protrhne temnotu. A ta temnota, to je přece problematičnost, kterou jsme si nevymysleli - která je podmínkou toho, aby se vůbec něco ukázalo."

Závěrečná slova: "Jsme často sklíčení a rádi bychom vydechli, žili; ale podívejme se na dějiny, které nás učí tomu, že duchovní život byl vždycky těžký, vždycky pod tlakem a vždycky mu bylo bráněno, vždycky byl v konfliktu. Ta situace, jak ji líčí Platón - ty tři možnosti - to bylo vždy, od té doby co začaly dějiny, poněvadž dějiny začaly se životem duchovním, s tímhle vědomím problematičnosti až do té doby měl člověk sice před sebou takříkajíc tajemné skutečnosti často, ale problematičnost jako takovou ne."

Tohle je jedna věc a druhá je to, že - kdoví - možná právě v

tomhle je skutečnost, a v tom je naše jediná šance skutečně žít. Skutečnost je přece odpor, to, co nám klade odpor a čemu my zase stojíme v cestě. Život bez tohoto tonusu, to je jakoby nic, to co teče jako voda, co pomíjí.

Nakonec: Proč jsem vám to přišel říci? Jsme plni takového smutku nad určitými událostmi, které nás zarmucují, a tak si člověk klade otázku, jakým způsobem nějak lidem blízkým a mladým říci, jakým způsobem se člověk, který prožil svůj život v takovýchhle všelijakých konfliktech, jakým způsobem se na ci dívá... Tak půjdeme domů, ne?"

- oo -

KNIŽNICA
OLEGANA
PASTIERA

Jedna otázka.

Na vojne som sa spriatelil s Ivanom. Nosil absolventské koľajničky a ja som vtedy ešte vysokoškolákom veril, možno som v nich chcel hľadať zrkadlo pre svoju dušu, o ktorej som si myslel, že potrebuje vysokú školu k tomu, aby sa stala tou pravou dušou. Chodievali sme spolu do krčmy, on mi rozprával o svojej žene, s ktorou sa práve oženil, o dome, ktorý chce postaviť, o dedine, v ktorej žije, o rodičoch, ktorí mu umreli a o svojom komplexe z predčasnej plešiny. Mal hlboký hlas a príjemný úsmev a nosil mi z domu oštiepky a jablká, slaninu a broskyne, čo mu žena dávala na cestu. Ja sa toho najem, koľko chcem, vravel, len jedz; keď ťa nechcú púšťať domov, tak aspoň odo mňa ochutnaj. Plný dobrého jedla rozprával som aj ja o svojom živote, ktorý chcem prežiť, o láske, ktorú mám na dosah, o politike, ktorá ma zaujímala, o hlúposti, ktorú vidím okolo seba a o krivdách, ktoré ma naplňujú smútkom.

Hm, hm, pokyvoval hlavou, zaujímavé, čo hovoríš... také veci sa u nás dejú?

Ojoj, ešte horšie, odvetil som a rozprával ďalej.

Ku koncu vojny, keď už som bol na odchode - z iného útvaru a v inom kraji - dozvedel som sa celkom náhodou, že do tej istej krčmy chodieval a vedľa nás sedával fízol. Počúval, čo hovorím Ivanovi a to, čo nepočul a čo som mu povedal na prechádzkach, to mu Ivan hovoril na druhý deň niekde, v nejakej kancelárii, kde možno spolu pili kávu.

Po vojne som pracoval v nemocnici, umýval chorých, odnášal špinavé prádlo, mŕtvym zväzoval ruky a keď to išlo, sedával pri posteliach a rozprával sa so živými. Čítal som básničku dievčaťu, ktoré si zlomilo chrbticu. Auto dostalo šmyk a ju vytiahli spod dokrkvanej strechy, videl som potom tie zlámané stavce a nešťastnú miechu nakíž rozseknutú, keď jej chirurg drôtoval kosti, nech aspoň tie zrastú. Počúvala ma možno, ale najskôr myslela na ten okamih, po ktorom aká po šibnutí prútika prestala hýbať nohami, márne si to v duchu prikazovala tisíckrát, nepohli sa ani o kúsok.

Vtedy vošiel doktor, mladý a usmievavý, sestry ho mali

radý, lebo ich objímal silnou chirurgickou rukou s jemnými prstami, ktoré cez tenkú látku uniforiem skúmali mäkkosť mladých driekov.

Tak ako sa máme, Ľubka? opýtal sa žiarivo.

Mlčali sme, keď ju štipal do lýtok.

Cítiš to, Ľubka?

Pokrútila hlavou a pozerala kamsi na povalu.

Kedy budem chodiť, pán doktor? Budem chodiť?

Chodiť, Ľubka? Tancovať budeš! Zatancuješ si so mnou?

Áno, vzdychla.

Odišiel a na chodbe ho sestry vítali pištavým jasotom.

Ľubke sa uľavilo a pýtala si piť.

Neviem, či len ja som taký, že keď sa stretnem s čímśi nečakaným, ostanem ako z kameňa a len vyvalene pozerám. Celkom ma ovládne údiv, údiv nad tým, že čosi také existuje, že práve som čosi videl v akejsi kryštalickej podobe, takmer som sa mohol dotknúť toho čohosi, jeho stelesnenia v ľudskej bytosti. Aj teraz som tak ostal, tak ako som ostal, keď mi povedali o Ivanovi.

Nechápal som, čo sa stalo. Viem naisto, že Ľubka chodiť nikdy nebude, videl som jej miechu. Ten človek jej klamal, keď ju pozýval na tancovačku, ale je to milosrdná lož, dobre. Lenže ako ten človek klamal! Ako génus! Božsky, neuveriteľne. Čo za diabla či anjela je to, že klame, ako keby hovoril pravdu?!

A Ivan? Ako to dokázal, že celý rok luhal, že div nebesami neotriaslo? Ako to, že mu jazyk nesčernal? A ako je možné, že ja som nič netušil?!

Bol som svedkom lži. Čírejšie ako krištáľ, nepochybnej, dokonalejšie, zlejšie, svinskejšie, ale aj dobrejšie, milosrdnejšie. Videl som lož, videl som jej nositeľa, videl som lož, čo pri spomienke pôsobí, že sa črevá skrúcajú, ale ja takú, čo prináša úľavu. Obe vyslovované s absolútnou presvedčivosťou, ľahkosťou, bez námahy, prirodzene, tak ako sa vyslovujú tie najjednoduchšie pravdy. Videl som teda zblízka človeka, pre ktorého lož bola čímśi tak prirodzeným, ako mne je pravda, človeka, ktorý už možno ani nevie, že klame, klamstvo sa mu stalo súčasťou života a prestal už rozlišovať hodnoty pravdy a lži ako proti-

póly. Žasol som nad tým a k Ľubke už som nechodil čítať básničky, pretože som cítil, že ja v takej skúške lži neobstojím.

Prečo ma to vlastne všetko tak prekvapilo? Prečo som sa nechal Ivanom tak dlho klamať a prečo Ľubka tak rýchlo a vďačne uverila?

Preto, lebo do istej doby som si myslel, že všetci ľudia sme rovnakí. Všetci sme sa narodili so zábranou kdesi v duši, ktorá nám znemožňuje dokonale klamať, ak vieme, že klameme. Hovoríme pravdu, pokiaľ to ide, a keď to nejde, tak lužeme, ale len tak, aby sa to pravde podobalo asi ako marhúľa sa podobá broskyni. Tak sme relatívne v bezpečí, rozoznávame lož podľa farby a bránime sa jej tak, že jej neveríme. Vcelku to funguje. Keď mi predavačka povie, že tenisové loptičky nemá, ja viem, že ich má pod pultom pre iných, než som ja, ale som pokojný, lebo jej neverím. Loptičky síce nedostanem, ale necítim sa oklamáný, som voči jej lži obrnený.

Naučil som sa rozoznávať klamstvo v dobrotách a pokladal som ho za burinu, ktorá síce pravda oslabuje, ale nepretrastie. Verím v pravdu, pretože podľa mňa svet sa zakladá na pravde. Jedine ona je jeho zárukou, jeho pôdou, z ktorej žije. Aj klamári veria, že tí druhí im hovoria pravdu. Bez viery v pravdu by som sa utopil v mori neistoty. Keby som neveril, že moji rodičia sú mojimi rodičmi, že moja žena ma má rada, že môj priateľ ma má rád, že vzduch je tu na to, aby sa dýchal, že ja som tu na to, aby som žil a že hovorí pravdu je správne, keby som týmto a tisícom iným veciam neveril, mohol by som si rovno vpáliť guľku do hlavy.

Tenisové loptičky nie sú ničím, čo by ma ohrozovalo na živote, a preto predavčke lož odpustím, dokonca s ňou rátam. Sú však tie tisíce iných vecí, ktorým keby sme neverili, náš život by sa rozpadol. Pred takými mám úctu a lož nepustím ku slovu. Myslel som si, že to tak má byť a že to každý vie - sme predsa všetci rovnakí. Preto som sa nechal Ivanom tak dlho klamať, preto Ľubka tak bezstarostne uverila - obaja sme si mysleli, že v istých veciach sa predsa neklame. Veď ide o nás, o náš život, o naše hodnoty! Preto ma to všetko tak prekvapilo. Neprijímal som totiž, že ľudia nie sú rovnakí, že každý

sme iný, tak iný, až z toho ide hrôza.

Čím sa odlišoval odo mňa Ivan, alebo ten doktor? Bol vôbec Ivan človekom? A čo tie jablká a broskyne, slanina a oštiepok, odkiaľ ich bral? Boli vôbec pravé? Ako som ich mohol zjesť? Dodnes neviem, či mal naozaj ženu, či mal rodičov, či naozaj chcel postaviť dom, či mal skutočný komplex z tej opálenej plešiny. A netuším ani, či si ten doktor vôbec uvedomil, že klame, či si povedal: teraz klamem v záujme tejto Ľubky, aby sa nám neotrávila, ale keď zavriem dvere tejto izby, už zasa budem normálnym človekom.

Tí dvaja boli ľudia ako ja. Mali možno svoje ženy, možno ich milovali, možno nie, možno mali deti, jedli to isté, čo ja, chodili po dvoch a nie po štyroch, patrili celkom iste k tej istej rase, dokonca hovorili tou istou rečou, používali tie isté slová a tú istú gramatiku. A predsa sa ňo mňa líšili neobyčajnou schopnosťou. Vedeli bohovsky, bezchybne, dokonale klamať.

Mysleli inak. Nepoznali zásadu pravdovravnosti. Možno sa s ňou vôbec nenarodili, alebo sa z nich časom vyparila. Naučili sa žiť bez nej a prišli iste na to, že takto je to pohodlnejšie.

Prečo to vlastne všetko píšem? Pretože som udivený a nasratý. Pretože nie som až tak naivný a viem, že keď klamú títo dvaja, klamú aj iní. Klamú ako zdivení, hladko im plynú lož z papulí, ktoré sa tak podobajú na ľudské, že človeku ani nenapadne, že také by mohli klamať, slová majú logiku, majú šaty, majú príchut', majú farbu, majú všetko, len aby sa to podobalo pravde.

A čo ja? Čo mám robiť? Ako sa ubrániť ľži, ktorú nerozoznám? Nesmiem veriť novinám, nesmiem veriť politikom, učiteľom, lebo tí sú skorumpovaní a boja sa, nesmiem veriť intelektuálom, lebo tí sami často nevedia, v čo veria... Ja si nestažujem, to som sa iba tak rozčúľil. Lebo sa cítim ohrozený. Lebo ja verím, že v určitých momentoch ľudia neklamú a zistil som, že to neplatí. Som nasratý, lebo ja klamať nebudem a to je ako keby som si odsekol obidve nohy.

Čo teda s tou vysnívanou pravdovravnosťou? Aha, to som vlastne chcel napísať. Chcel som upozorniť, že na svete je omnoho viac klamárov, ako som si myslel. Že žijú medzi nami a

ktovie koľkým už som podal ruku. Že sú nebezpeční, pretože využívajú moju vieru, že v istých veciach sa neklame. Že klamú práve vtedy, keď si myslím, že hovoria pravdu. Že pre nich pojem životne dôležitej hodnoty neexistuje. Že pre nich akýkoľvek druhý človek jednoducho neexistuje a preto mu môžu klamať. Že vôbec nejestvuje hranica, za ktorou by sa už hovorila len pravda. Že proti tomu davu profesionálov nemám šancu prežiť, ak sa nenaučím im neveriť. A že to vôbec nie je také jednoduché, naučiť sa to. A že nestačí len neveriť. Že musím nielen neveriť, ale aj povedať, že neverím, povedať: Klameš, ty potvora rohatá, prečo klameš? Prečo klameš?

KNÍŽNICA
OLEGANA
PASTIERA

lošina, Kierkegaarda, Rilkeho, D.G. Rossetiho, Chestertona, Maritaina, Tuwina, Kossakové, Blondela, Juliána Greena, Georga Trakla, Heyma, Peguyho, Jammesa, Claudela, Bubera a výčet jmen by mohl ještě dlouho pokračovat. Ve výtvarných přílohách byla tištěna díla Roualtova, Noldeho, Chagala, Grosze, Matissa, Deraina, Muncha a tak dál.

Bohuslav Reynek překládá články o německém expresionismu, básně i celé sbírky, roste překladatelsky i básnicky.

3.

V roce 1926 se Bohuslav Reynek oženil. Básnickovou ženou se stala Suzanne Renaud, francouzská básnička, a Francie se pro básníka změnila v druhou vlast. Pobývá pak každoročně v ženině Grenoblu a ve Francii také se seznamuje s Gionem, Bernanosem, Maxem Jacobem a dalšími. V roce 1936 je ve Francii naposledy. Nacismus v sousedním Německu a potom druhá světová válka zasáhnou i do básnickova života. V roce 1944 donutí okupační úřady Bohuslava Reynka k vystěhování se z rodného Petrкова a žije i se svojí rodinou u Florianů ve Staré Říši, kde před třemi lety zemřel básníkův přítel Josef Florian. Další přítel, malíř a spisovatel Josef Čapek umírá v koncentračním táboře jako jedna z nesčetných obětí fašismu.

4.

Po osvobození se vrací Bohuslav Reynek i s rodinou do Petrкова. Vychází mu - u bibliofilských nakladatelů - další sbírky. Literárním kritikům za první republiky /F.X.Šaldovi a dalším/ nestálo Reynkovo dílo ani za zmínku, jakoby bylo psáno jiným jazykem. Zdálo se neumělé, křečovitě, archaické, málo zpěvné.... Oceňoval se Nezval, Hora a ze starších Sova a Neumann, oceňovala se plynulost, lehkost, melodie a esprit: básník vstupoval do stařeckých let a jeho dílo znala a obdivovala jen hrstka přátel.

Přišel rok 1948 a potom léta padesátá, čas ve kterém mnozí krví zaplatili "omyly" a "přehmaty" mocných, jejichž činy a jména dodnes zůstala v anonymitě.

Bohuslav Reynek žil stranou, nenavyklý na slávu a pocty, pokorný a tedy nepocitující příkoří, v řádu světa, který je časný a proto jen do času a v řádu věčnosti, absolutna, jenž je přirozený pro křesťana.

K Bohuslavu Reynkovi-básníkovi se hrdě hlásil František Halas a Vladimír Holan a on naopak měl rád jejich dílo. Hlasy těchto a dalších

přátel, odkazy a dopisy přicházely do petrkovské samoty, do domu v němž z desek zněla hudba minulých věků a v němž starý básník četl v originále knihy svých básnických přátel, uložených vedle jejich pozdravů. A ráno až dostala jíst kočka a svoje dostaly i prasata, básník se z okna kuchyně díval na úzký horizont svého kraje, který mu tak často přecházel v biblickou krajinu a podobství, v Hakeldamu s Kainy i Abely.

"Dni všední, kříže, pátky,
akde jsou neděle?
Únava, tíseň, zmatky,
kdekerý krok je vratký,
kam prchli andělé?"

Měl Kain už v lůně matky
znamení na čele
a osten Abelova vraha?

Zda Kainům nikdo nepomáhá? "

/Matěj Krčma, 29.11.1981/

+++++

BOHUSLAV REYNEK

B Á S N E

+++++

T m u n a t m u

Tmu na tmu snášejí
a zimu na zimu.
Kdo zabil naději?
Kdo zradou splácí mu?

Proč mrznou zahrady,
proč hoří úroda?
Dům pustne bez vlády.
Proč chtějí Heroda?

Proč v prachu nelkají?
Proč prahnou pastviny,
kdo směnil potají
Betlém za Bikini?

Proč Pie, pastýři,
stádo tvé hladoví,
zvlčilí psi hýří,
zvracejí na rovy?

Nastala noc světla.
Plamének na třtině
ještě se proplétá
z jeslí u jeskyně.

Někdy se rozlévá
lampička rozžatá,
též u nás ze chlěva
na práh a pod vrata

když jsou na závoru
a když se chumelí,
když do skrytých dvorů
duše otevřely.

xxxxx

K ř í ž

Hle, kostra z jeslí,
už není slámy,
ven jesle vynesli,
kříž sám je s námi.

Zbyla jen holá
se hřeby břevna,
bez osla, vola,
kříž, bída zjevná.

Noc bez andělů,
den bez koledy,
ran křídla tělu:
kam vzlétnou bědy -
kdy naposledy?

xxxxx

/zo zbierky M r á z v o k n ě
1950 - 1955/

+++++

+++++
T ě š í m e s e

Těšíme se na sobotu,
na zahradu, na setkání.
Ale tolik hustých plotů,
tolik závor v bráně brání
prstům, zkrvácené dlani.

Těšíme se. Na neděli.
Ale tolik a zdí nás dělí,
nerozbijeme je čely.

Dávno jsem se neviděli.

Hnáty plotů, kosti mříží.
Okna zarůstají kříži,
trny, oprátkami, hřeby.

Slibů stín se ve skle šklebí.

Zdiva rostou. Tma se chlubí.
Hvězdy svítí: mrtvých zuby.
Svítí zlatem. Proč a komu?

Vrátíme se. Sami. Domů.

xxxxx

S i r k a v l o u ž i

Černá půl, půl bílá,
bárka bídy muší.
Měla z ohně duši.
Už ji vysvítíla.

Neví kdy a komu.
Třeba na hodiny
mezi stíny viny.
Snad na cestu domů.

Černá, bílá pěna,
osten v dřímot máku.
Peří. Kde jsi ptáku?
Sirka zahozená.

Smrtka po tabáku.

xxxxx

S í t ě

Žíly v čele. Žíly v rukou.
V čele dřímou. V dlani tlukou.
Rybky krve v síti zmatku.

Žíly tápou. Stonky slepé.
Kotník bolí. Někdo klepe.
Prstů pět chce na památku.

Tepny, žíly. Sněti smutné.
Jednu z nich si někdo utne.
Možná, že ji zahodí.

Žíly čela. Vrásky tváře.
Snítky. Smrti do herbáře.
Rybky zbylé na lodi.

xxxxx

Odlet vlaštovek

Odlétají vlaštovice,
mlh a strnisk temné svíce,
šípky černých plamenů.
Pod střechou a nad pěšinou
v krvi namočenou třtinou
kreslí Amen na stěnu.

Oči léta. Bolí. Hynou.

Nevzpomínej. Vzpomenu.

Uletěly. Už ne naše,
hřeby v očích Tobiáše.
V tůni ryby uzdravení.

Tma je v síti. Ryby není.
Je tam. Vlna dme se, vzlyká.
Radost. Anděl hladí psíka.

Odletěly. V polích stohy
sezlátly, a v chlévech stlaní,
Ezauovo požehnání
hrstě slámy v přítmi dlani.
Osiřely v chlévech rohy,
pokácené otazníky
na čele krav, křivé dýky,
půlměsíce zjizvené.

Lampy zhaslé. Ještě ne.

Ztuhlé lokte rohů v stáji
nikoho neobjímají,
po někom se ještě ptají.

Bílá světla spadaná,
sliby stydlé do rána
v slámě s otlučenou duší.
Němota, jež s kleneb stéká,
sloupů s košilemi z mléka,
sloupů v plášti z plísně muší.

Sloupů stromů. V ráji kvetly.
Čekají, až zima setlí.

Čekají, až zkameněly.

Čekají. Už na anděly.

/zo zbierky - Odlet vlaštovek -
1969-1971/

xxxxx

B l á z e n

Blázen jsem ve své vsi,
znají mne smutní psi,
bílí psi ospalí,
plynouce do dále,
žádný z nich neštěká:
teší mne zdaleka,
jsou to psi oblaka,
běží a nekvílí.

Smutkem jsme opilí,
kam jdeme nevíme;
požehnej duši mé
Pastýři prastarý
s hlubokými dary
měsíce a bdění,
s trny na temeni
těžkém rozbozaném
jako srdce. Amen.

/báseň z pozostalosti/

+++++

PLNÁ
DŮVERA
VOJENSKÉJ
RADE
NÁRODNÉJ
ZÁCHRANY

Pravda
1945

Rozhovor o knižkách.

V lete roku 81 si vyšli traja priatelia do Poľska pozrieť teň div, čo sa tam vraj deje už rok. Pokukali po krajine a niekoľko dní ostali vo Varšave. Tam sa stretli s Janekom Bielczykom, prekladateľom zo slovenčiny a češtiny, literárnym kritikom a zároveň spolupracovníkom nezávislého poľského vydavateľstva "Nový". Popýtali sa ho na jeho názor na slovenskú literatúru a on im ochotne odpovedal.

Od leta 81 sa v Poľsku pomery trochu pomenili. Ťažko povedať, či ešte existuje vydavateľstvo "Nova", ani o pánu Bielczykovi nemajú žiadne správy. Na Slovensku sa však nezmenilo nič a tak by bola škoda ten rozhovor neuverejniť. Tu je:

"Tak slovenská literatúra. Aká je?"

"Predovšetkým je iná, než česká. Celá súčasná slovenská kultúra je iná, než česká. V Čechách po 68-om nastala totálna výmena štruktúr v kultúre a literatúry sa to dotklo možno najviac. Zo zväzu spisovateľov bolo vylúčených nepomerne viac ľudí, než tu a to poriadne ovplyvnilo vývin situácie v literatúre. Počas desiatich rokov sa utvorila silná paralelná kultúra a dnes takmer nikto nepochybuje o tom, že pôvodnú českú ~~kultúru~~ literatúru sa oplatí čítať viacmenej len v samizdatoch a výtlačkoch zahraničných vydavateľstiev.

Na Slovensku je to celkom inak. Podľa môjho názoru slovenská literatúra utrpela po 68-om podstatne menšiu porážku v oficiálnych kruhoch a dnes sa to jasne prejavuje.

Budem hovoriť o próze, pretože tá je mi blízka a tú aj prekladám. Existuje rozdiel medzi súčasnou poľskou a slovenskou literatúrou, a to je dané vplyvom cenzúry, či lepšie povedané neslobody. Slovenská literatúra sa dnes trochu podobá poľskej zo 60-70-tych rokov, kedy unikala do histórie alebo súkromia.

"Myslíš si, že je to správna cesta?"

"Je to jediné východisko, ako ostať oficiálnou literatúrou a myslím si, že je správne zotrvať na poli oficiálnej literatúry. Kedysi som nedôveroval spisovateľom v Poľsku, ktorí vydávali v rámci oficiálnej literatúry. Dnes to vidím inak, som presvedčený, že väčšina z nich sa nemá za čo hanbiť. Je nutné udržiavať kultúru ako celok za každých podmienok, lebo ona je nerozdeliteľná. Kultúra nie je oficiálna a neoficiálna, domáca a emigračná. Buď je dobrá alebo zlá, bez toho, aby záležalo na tom, ako je publikovaná. Bezpochyby uberá na hodnote literatúry, ak nemá možnosť slobodného rozvoja, ale myslím si, že to nie je až taký podstatný moment, ako sa všeobecne predpokladá. Slovenská literatúra predovšetkým nie je zlá. Je tu niekoľko spisovateľov, ktorých si veľmi vážim a ktorých knihy by som mohol preložiť. Keby som mal porovnávať s českou oficiálnou literatúrou, tak z môjho pohľadu, pohľadu prekladateľa a teda tak trochu aj kritika, vybral by som si z českej literatúry dve knihy a zo slovenskej šesť, ktoré by som chcel preložiť.

"Teda 6:2 pre Slovensko. Mohol by si povedať, aké má knihy máš na mysli?"

"Vilikovský: Citová výchova v marci.

Sloboda: Uhorský rok.

Romaneto don Juan.

Mitana: Nočné zprávy.

Púškáš: Sklamania.

Johanides: Súkromie."

"Môžeš povedať niečo aj o ostatných knihách, ktoré ťa zaujali a ktoré nám odporúčaš?"

"Všetky Vilikovského staršie veci. Nové som nečítal, ~~_____~~. Vážim si poviedky Slobodu a za vynikajúceho považujem Dušana Mitanu, snáď okrem "Patagónie", ktorá bola slabšia. Je to ozajstná osobnosť, má niečo z magického realizmu Marquéza. Obzvlášť pre Mitanu platí, že ako jeden z mála sa dokázal zbaviť lokálneho pôsobenia svojich diel a som presvedčený, že jeho veci majú nadnárodnú platnosť. Zaujal ma aj román Ľ. Feldeka Van Stiphout, rád by som vedel, ako by naň reagovali čitatelia v Poľsku

a nakoniec by som sa ešte zmienil o Johanidesovej 'Balade o vkladnej knižke'".

"Tak to som čítal. Nezdalo sa ti, že keby z toho bola tretina, bolo by to lepšie? A vôbec, nenadŕžáš trochu tej oficiálnej slovenskej literatúre?"

"Snažím sa byť objektívny. Š. Isteže si uvedomujem, že môj vzťah nie je celkom neosobný, som prekladateľ a treba povedať, že nie všetky poviedky z titulov, ktoré som uviedol, sa mi páčili bezvýhradne. Okrem toho si myslím, že na literatúru treba pozeráť ako na celok a treba ju chápať v kontexte s dobou a podmienkami. Neznamená to, že ju to ospravedlňuje. Lenže literatúra a umenie vôbec sa od národa oddeliť nedá."

"Dobre. Keď hovoríš o podmienkach, máš asi na mysli cenzúru, či autocenzúru a všetky tie obmedzenia, ktoré tak dobre poznáš zo svojej krajiny pred augustom 1980. Ale dá sa predsa písať aj bez týchto obmedzení."

"Do šuplíka? Nie som si tým istý, ale myslím si, že väčšina tých, ktorých som tu spomínal, má nejaké veci v šuplíku. Lenže to asi nechcú ukázať."

"Prečo?"

"Lebo si myslia, že to nikoho nebude zaujímať."

"Naozaj je to tvoj názor?"

"Áno. Podľa mňa sa boja, že by to ľudia nechceli čítať. Že by ich to nezaujímal. Koľko ľudí v Bratislave by si kúpilo nejaký samizdat?"

"Podľa mňa to nie je preto, že by nebol záujem o literatúru, ale že ľudia sa ten samizdat boja kúpiť."

"To je jedno. Tak alebo tak, preto to majú v šuplíku. A možno sa mýlim. Možno tam nič nemajú. Po 56-om v Poľsku sa vyrojili desiatky vecí, ktoré boli už dávno napísané. A teraz po auguste 80 nič. Preto, lebo už existovala "Nova" a okrem toho oficiálna literatúra prijímala takmer všetko."

"Keď už sme pri tej "Nove". Prezradíš nám, čo už vyšlo alebo má ešte tento rok vyjsť a aký je priemerný náklad?"

"Minulý rok vyšlo:

Hrabal: Příliš hlučná samota.

Nočné rozhovory s Josefem Smrkovským.

A. Liehm: Společenská dohoda.

Magor: Zpráva o třetím českém hudebním obrození.

Tento rok:

3 eseje - Hviždala, Šimečka /Společenství strachu/,
M. Kusý /Charta a reálný socializmus/.

Havel: Moc bezmocných. Drámy.

Mlynář: Mráz přichází z Kremlu.

Budúci rok:

Kundera: Válcík na rozloučenou.

Sidon: Boží osten.

Blatný: Výběr básní.

Priemerný náklad - od 1000 do 3000 výtlačkov.

"A ako to vyzerá s prekladami poľských autorov do slovenčiny?"

"Neviem presne. Veľa vecí však nie je preložených, ktoré rozhodne stoja za to, a to aj v rámci oficiálnej literatúry v Poľsku."

"Dôvody?"

"Asi ideologické. Viem, že nemáte nič z Miłosza a kopu ďalších hodnotných vecí. Mám na mysli Konwického, Brandysa, Woroszylského, Herberta, Bierežina, Kisielewského atď."

"Ešte jednu otázku. Viem, že si čítal Tatarkove 'Písačky'. Je to takmer jediný spisovateľ, ktorý oficiálne na Slovensku nepublikuje. Čo hovoríš na jeho román?"

"Tatarku si veľmi vážim za jeho diela a je to veľká osobnosť slovenskej literatúry. Žiaľ, musím priznať, že 'Písačky' sa mi nepáčili. Skutočnosť a literatúra sú podľa mňa trochu rozdielne veci, ktoré sa nedajú otrocky spájať vjedno. Je v tom príliš veľa osobného, čo mňa ako čitateľa nemôže zaujímať. Ako Bratislavčan znalého pomerov možno áno, ale to nie je kritérium. Keby sa z toho vybralo 30 strán, bude to svetová literatúra. Takto všakmi to pripadá zbytočne dlhé a nezaujímavé."

"Ďakujem ti. [REDACTED]"

+++++
+++++
Matěj Krčma

Jeden za všechny
+++++

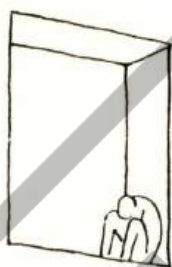
Až to zase zachrchlá v reproduktorech a na jeden tech chrchel
tónů tisíce cvičenců upaží a na další chrchel vytvoří nějakou
tu živou hvězdici, a na další budou padat do bláta a potom na-
ráz vstávat v celých řadách, to bude někdy v létě, v té naší ze-
mi krásné milované, v srdci Evropy, v stověžaté Praze, to bude
další spartakiáda.

Až staříčtí krajané, kteří přijeli do Prahy až z Nebrasky zamáč-
knou slzu, protože jim zatrne u srdce a stejně bude i dobrovolné-
mu cvičiteli ze Znojma, jenž hrdě prohlašuje, že byl na všech a
nemůže se dočkat té další, až doma u televizorů tátům a mámám
hrknou slzy do očí při pohledu na tu malou drobotinu, která cvi-
čí s rodiči - to bude další spartakiáda. Jednou za pět let všech-
na blbost v národě se sebere a vydá květu, který sic zakrátko
uvaadne, ale to vůbec nevadí.

Pod komandem svěrepých a sentimentálních náčelníků a decibelů
zvětralých hudebních breček státisíce mladých starých upažují a
unožují a dávají se do klusu v umění a jednotě nevídané do té do-
by ani v cirkuse u lipicanů. Chrabrého národa muži a ženy, dívky
a mládenci, ba i ta batolátka neodrostlá ještě dudlíkům předvádí
somnambulní obrazy příštího světa v němž na povel bude všechno.
Je, pravda, ještě možné, že se mýlím, Je možné, že jde skutečně o
masovou sugesci jednoty, síly a krásy, ba je docela možné, že
tohle je to kýžené umění, které budou moci dělat všichni.../to
by ale byl konec, povídal náš kocour/....

Je jisté, že spartakiáda vznikla zákonitě, jako útvar degenerační,
působením mnoha a mnoha generací, těch nejotevřenějších hlav, z
myšlenek vysráželých v hlavách dr. Miroslava Tyrše a Jindřicha
Fügnera, kteří se z tehdejší momentální národní ubohosti léčili
obrazy národa povstaleho do zástupů, jednotou a množstvím. Co
jenom těmto nešťastníkům chodilo po rozumu?

Jde tedy o tradici - od Tyrše a sokolských sletů k sletům Orlů
/což byl protitrumf katolíků a důkaz postupující zhovadilosti/
až FDTJ, neboť ani dělníci neobešli se bez sentimentu, a záko-
nitě dál až k roku 1948, kdy všechny tyto spolky komunisté sko-

KNIŽNICA
OLEGNA
PASTIERA

ro bez potíží zlikvidovali, protože byly tím, čím byly: hrou na jednotu, velikost, hrou na národ a víru a tak tedy žádná škoda. Jenomže tím to neskončilo, neboť národ dál potřeboval velkolepá představení podívanou na vlastní chrabrost a sílu, potřeboval dál koňské dávky sentimentality a spartakiáda byla logickým splněním tohoto národního požadavku, tohoto národního snu. /Že je to zároveň artikl na kšeft, netřeba zdůrazňovat; po chronických neúrodách umělců, vědců, sportovců - o s o b n o s t í, je nabízen k o l e k t i v, káď vody místo lžičky léku/.

Jakési tradice a vztahy konečně jsou i mimo naše hranice a tak se necítíme tak opuštěni: klusající girls US-shows, pařížský kankán, televizní baletky DDR coby kontrapunkt a kolorit té naší velkoleposti /velký - lep/.

Dost možná, že ty příští dožínky národní zhovadilosti proběhnou za ostrých zvuků kytar, soundu heavy metal a stejně tak je možné, že posílena bude národní nota a povolání budou ještě strakoničtí dudáci, nechme se překvapit.

Do ešálků cvičensů pleskne naběračka guláše, červené trikoty dorostonek se zavlní a komentátor zjihle připomene pole s tisíci vlčími máky. Tak to i bude, chléb a hry, samé staré pravdy, i ta věta: odsouzení na smrt tě zdraví, cézare! Krajan z Kalifornie řekne: báječná podívaná, a jeden starý vyvrhel: jeden za všechny a všichni za hovno!

+++++

Dvakrát z deníku

22.7.1981 - středa

Je to div, že takovéto zápisky vznikají z 90% pod dojmem strašného zhnusení, že se zdá všechno jen odporné. A při tom jde jen o přepis, objektivní popis viděného třeba z okna autobusu.

Není to div. Vezmu si pro ilustraci např. cestu do Děvínské Nové Vsi. Co vidím z okna: cesta se všelijak klikatí až ke sklárně. Po všech stranách vidět hromady odpadků, skládky z kterých se kouří, občas proskočí plameny, ale zhasne to a tlení smrdí ještě víc než ty hromady. Jako mávnutím kouzelného proutku se z hromad vynořuje starý dědek a vleče své úlovky v pytlu k podvozku z kočárku. A už je tu Důbravka: vyblité kvádry paneláků vlevo i vpravo. Pohled ostatně univerzální, panorama absolutně nezapamatovatelné v celé republice. Bude to pohled pro bohy až za pětset let, budou historici umění určovat styl mezi těmi kostkami a vyčleňovat "historické jádro". Naštěstí k tomu nedojde a snad i stoletý panelák bude raritou

KNIŽNICA
OLEGNA
PASTIERA

pro turistické výpravy, obdobou písské věže.

Lituji, strašně lituji malé děti, které v tom prožijí celé dětství. Že v žádném tom sídlišti není postaven kostel je samozřejmostí - ač převážná část lidí je pokřtěna. V 50 či 80 tisícovém sídlišti!, ale takové právo nechť nikdo nežadá.

Dávno, v mém dětství, v tom, co mi už nikdo nesebere: každá dědinka, kde bylo jen sto domů měla kostel / a tedy i přehlídku umění věků /, krásný hřbitov, kde šlo chodit a číst osudy, a na jiném místě sochy - Sv. Jana Nepomuckého, Sv. Floriana, byl tam dům se slunečními hodinami, sem tam nějaký pomník, anebo aspoň letopočty na budovách statků, Boží muka v polích, lípy a hrušky, stoleté duby, kříže a kapličky, mlýn a obyčejné krásné dřevěné lávky přes potoky, vrata do statků a kameny u vrat, a tak dál... a to byla malá vesnice! Nic světoborného, žádný Michelangelo to umění nestvořil, a ono znamenalo víc, než sebelepší dílo: bylo jednou součástí jednoty, stylu, výrazem národa, jeho víry a jeho tužeb. Pro děti to byla hotová zásobárna na sny a naděje i pro obyčejnou radost k zítřejšímu dni.

23. 7. 1981 - čtvrtek

Dostí zajímavé byly i jenom ty cedulky na domech: zde se narodil tenaten. Na těch panelácích jsou nepředstavitelné... Kde taky? Nad vchodem do kolosu? když tenaten umělec žil kdesi v horním rohu....

Jako v dílech sci-fi: budoucnost, to jsou ty věžáky až ke hvězdám plné otroků. A jak to zvládnout bez ~~absolutní~~ ~~techniky~~ disciplíny? Bez šéfů a Velkých Bratrů, sledovací techniky!!! A každý z těch milionů lidiček bude muset na něčem speciálním makat aniž by mohl znát cíl, účel práce: místo toho bezpochyby zdokonalí se hesla, tak aby naprosto nedráždila, nenutila k přemýšlení a vnitřní polemice, budou šedé, jisté jak skály.

Autoři socrealistického sci-fi vidí zákonitě místo těch robotáren jen rakety, představitost raději nechali vyschnout, jen aby jejich pohledy do budoucna nepřipoměli Orwella.

++++
++++

Dážď búcha na listy kukuríc

Takto tatko

- buch, buch, buch

Buch

Kryjú sa závojom bradavíc

Prídem si to

ešte raz

pozrieť

P r a v a

Ž a r d i n i é r a

TRI

POVIEDKY

V ceste

- Nevrt' sa stále. Čo nemôžeš chvíľu posediť ?

Chlapec sa utiahol do kútika starej polnej budy, ktorá teraz slúžila jemu a otcovi ako skrýša pred dažďom. Mali v nej schované aj bicykle.

Otec si dlhými nechtami česal fúzy.

Chlapec sa ešte nevedel tak hlboko zamyslieť ako otec, ktorý asi aj teraz rozmýšľal nad tým, či im uhlie už priviezli alebo nie. S touto starostou si asi lámal hlavu, lebo o tom už cestou rozprával.

Chvíľu sa na otca pozeral /ten teraz rájčil a pozeral cez vybité okno do pol'a/, až sa rozhodol, že sa mu prihovori.

- Tatko, vymyslel som báseň. Počúvaj ! - poručil.

- Dážď búcha na listy kukuríc - a začal poskakovať a ukazoval, ako padajú kvapôčky na kukuričné pole, pritom frčejúc do zvončeka na bicykli.

- Čo stále vymýšľaš - vyprskol otec vytrhnutý z premýšľania - sadni si a sed! K príkazu pridal i zaucho.

Chlapec na obranu vystrel laket a s urazeným hlasom dokončoval: - Kryjú sa závojom bradavíc.

Ale ďalej už nepokračoval. Pristalo prstať, otec už vytiahol svoj bicykel z budy von, chlapca okríkol, aby sa neotul, a pomaly začal šliapať do pedálov bicykla.

Chlapec tiež vytiahol svoj bicykel, nasadol naň a pustil sa za otcom. Cesta teraz nebola prašná. Vonšala zemou.

Po chvíľke jazdy sa obrátil a potichúčku popod rukáv, ktorým si utieral vypačnutú slzu, sa zaprisahal: - Prídem si to ešte raz pozrieť!

Zatvor dvere

Silný, ťažký muž ležal Rémovei na prsiach tak, aby mohol rukami udierať, avšak Rémove ruky boli priliehnuté a nohy zakvačené medzi silnými, ťažkými, mužovými.

- Tak, tento áder máš za Béthovena, tento za Čajkovského, a ešte tu máš, za Dvoráka, Za Smetanu, a ešte aby sme nezabudli, Liszt, Bartók, a tu máš, za Mocniá hrstku, - a silný ťažký muž Réma bil, päsťami vybudoval rytmus na Rémovej tvári, ten iba kňučal a chrčal, a keď sa silný ťažký muž unavil a postavil sa, neveriacky pozorujúc na Réma, či mu jeho hudobné vlnka už stačí, vyzeralo to, že čaká aj odpoveď. Vtedy Réma preglol krv so slinami a spýtal sa rodnou rečou: - Sprachen Sie deutsch?

Venované J.a.Z.S. k 5-tej hodine rano 12. septembra 1981

Koniec návštevy

I.K. po stretnutí na bišom trihu.

Ja som tú ženu poznal. A poznal som ju takto:

- Nebola vysoká, skôr nižšia, ale či tučná alebo chudá to neviem. To sa nedalo vedieť. Vždy bola oblečená v čiernych dlhých šatách pripomínajúcich umíchovskú sutanu, a trčali jej z nej iba posledné články prstov, dlhé asi päť centimetrov, s pokožkou predrážženou do červena - kuciárske dlane, nočty korkové, pestované - strúhané nožíkmi ako zúbka na filce, smerom dovnútra. Hlas mala matnopisklivý, vždy

ale ku mne sa nikdy neprihovarila, vždy keď sme sa stretli medzi záhonmi žihľavy, ustúpila, aby mi uvoľnila cestičku, sklopila svoje vyskúšané oči k zemi zároveň s hlavou, už jej mastné vlasy zahuli celú tvár a padli poniže ramien, až na prsia, a zohnutý chrbát ešte viacej zvýraznil hrb - špicatý znak modleria, vlasy padli na prsia, pre ktoré som vlastne počul jej hlas, keď vždy v strede mesiaca jej stvrdli, ako zvykne stvrdnúť kalerab zdrevenením, a ona, utichnutá v tóni bazy, vzlykala svojím matnopisklávým hlasom a kovovou ihlicou na štrikovanie, ktorou aj vyprážala šišky, nikým nejedené, iba po vypražení poukladané do okna namiesto kochlíkov s kvetmi, s touto ihlicou si pichala do prs a skúšala, ako sa zvykne pichať do vareného zemiaka či je už dostatočne varený, skúšala, či jej už prešlo obdobie; namiesto menzesu ho mala takéto.

V miestnosti, v ktorej sa zdržovala veľmi málo a veru neviem, či v nej i spávala /chodila spávať oveľa neskôr ako ja/, mala klietku vždy s čistou vodou a vtáčim zobom, ale namiesto nejakého vtáčika, na drevenej paličke bol vo vyváženej polohe položený kusok celej skorice - skrútený do trubičky, s charakteristickou vôňou.

Či vedela písať a čítať to veru tiež neviem, ale nikdy som ju to robiť nevidel, ani nepočul. Ale čo ešte o nej viem, tak to je to, to som si všimol oveľa skôr, ako som prišiel na to že to robí ona, že to ostáva po nej, vlastne, hneď ako som tam prišiel - ryha asi desať centimetrov široká a päť centimetrov hlboká. Ale čím to robila v rúch by som to zistil, no spodok nôh, šľapy chodidiel, tie som jej nevidel a prekotil, v tom jej skrúšenom postoji, s tými mastnými vlasmi na tých drevenajúcich prsiach, prekotil som sa ju neodvážil.

Ale som ju poznal. A poznal som ju takto. Škoda, že už je koniec tej mojej návštevy. Povedal by som toho viac.

Č Á S T P R V N Í

O K O L O M O Č I D L A C H O D Ě

=====

I.

Jsou zvláštní dny - :
můžeš jen ležet na posteli
v nevytopeném pokoji
vzpomínat si na staré písně
a plakat

II.

Když je dnes člověku dvacet
chce se mu hnusem zvracet
Ale těm co je čtyřicet
je toho vyblít ještě více
Jen ti co jim je šedesát
můžou jít se sklerózou šťastně spát

III.

Kolik už u toho stolu
vypil jsem já alkoholu
Kolikrát jsem se tu nalil
kolik svíček při tom spálil
Život jde Avšak ta léta
od Srpna jsou konec světa
Moc jsme sešli na mou věru
za čas od toho průseru
Tři roky jsem vzdoroval si
Ať jdou okupanti kamsi!
Po třech letech je mi bolest
jenom do postele dolézt
Deprese v mateřském klíně
na smrt si mne hýčká líně
Duše utíká z všech pórů
už je konec všemu vzdoru

IV.

Mé oči chtějí spát mé tělo chce už spát
já nechci se k nim znát
Musím zůstat vzhůru u těch lidí
za jejichž odsouzení se nestydí
stát který je jen rakovinným nádorem
Nemusí jít spát Život je sám dost hrozným snem

V.

Dopis R.V.

Ňadra

bělostná dívčí Ňadra - !
Co jsou ještě pro čtyřicátníka?
Píšeme snad poezii pouze pro pubertální věk?
Což si nemají uvědomit ti osmnácti - až dvacetiletí
že je neúprosně čeká věk kdy bělostná dívčí Ňadra
už pro ně nebudou?
Má nespavost v okně duje
co se zase připravuje?
Nové procesy a nové koncentráky?
Už ve dvaceti měli a jsme to taky
Bělostná dívčí Ňadra už nejsou ani vidinou vzpomínek
Pokud vás nesežere rodina nebo auto
tak vás sežere dnešní věk
Ten věk budování nejkomplexnějšího otroctví
které kdy v dějinách bylo
V něm na bělostná Ňadra dívek
místo jen ve striptýzu zbylo

Radíme říkáte že toužíte po lyrickém romantickém hrdinovi
Na to vám XXIV. sjezd KSSS svoje poví
I bělostná Ňadra dívek budou totiž jednou z jeho lží
pod jejímž závojem se až do vaší postele okupační vojska proplouží

VI.

Evičce píšu dopisy které odesílám
vždy bez adresy takže dojdou vílám
Píšu ji v nich o tom co mne bolí
a to nesmí vědět kdokoli

VII.

Zas k dalším výšinám mne pozvedl můj dnešek
který jsem lenosti věnoval všecek

VIII.

Tak jsem si chtěl vyjít a být trochu sám
Dlouho sněžilo
Vrátil jsem se domů a opět jsem se setkal se ženou jejíž přítomnost
mne souží

Co si počít?
Opustila kvůli mně svoje děti a udělala kdoví co
a já po sedmi letech nevím jak se s ní přivítat
Celý život jsem věřil že jsem schopen mít jen jednoho rád
Když jsem opustil manželku s dítětem bylo to proto že jsem ji měl
vždy nerad

Teď tu kvůli níž jsem nechal všecko - a ona kvůli mně -
bych radši viděl jinde

Snad jde o přechodnou věc
přesto že to cítím už rok
ale nejde-li
co si mám počít s ní
která mne následovala z ministerského komfortu do bytu bez hajzlu
a která sedm let nejen snášela ale léčila
mou melancholii
/nemluvě ani o alkoholismu/
A přitom nemilují žádnou jinou
jsem pouze poněkud vyrušován vzhledem jiných holek
poněvadž ona je o deset let starší mne
Jak strašlivě jsem nespravedlivý a podlý!

Tenkrát jsem si ji vydobyl
a skoro život nás to stálo
A teď? Ani po hospodách s ní nechodím
a jen jí čtu a čtu
abych našel aspoň jeden záchytný bod
v němž bych znova mohl uchopit svoji lásku
Vím jak je hloupé
to co si píšu:
ale kam půjdeme?
Najdem možnost být
anebo budu rezignovat na sebe sama
a přežiju zbytek života jen jako prosinec

Jsem nemocný Jsem z toho ošklivý
Vyhlídka na lásku nějaké mladé holky
je v důsledku toho iluzorní
Nechci být idiotem a věru jím nebudu

Sám také nemohu být
Smrt je i tak mojí společnicí
jen právě Julie ji ode mne odhání
Ale asi jen kvůli sobě

Dlouho - bohužel - budu živ
dlouho - bohužel - budu muset zakazovat si svobodu
Ale nejednám tak přímo proti tomu co jsem vždy říkal?
A proč tedy se u mne
v mém osobním životě
nenajde síla udělat škrt?

Ze soucitu jímž jsem vždy skoro opovrhoval
z lásky které jsem si vždy tak vysoko cenil?
Láska - - jaká je
když není?
Každého čeká ten jeho vlastní kříž
Někdo to má jako nevěru ženy
někdo jako opuštění ženy pro nic
Udělá se to? Neudělá se to?
Neudělá-lá se to
budu schopen vůbec ještě něco pravdivého psát?
Když tak či tak neodčiním
jak budu žít?

Je možno přijmout debakl jako vítězství
A snad má člověk právě tohle učinit

Ale zbude ještě aspoň na báseň?

IX.

Já velkou dlouhou báseň hodlal psát
však jak jsem se jen hleděl rozepsat
najednou je tu po letech spousta intimní lyriky
kterou tak rád plodím pro literární kritiky

Jsem v druhé půli života a tehdy každý vznět
je už hyperkriticky zkoumán zkušeností let
a tvořit verše jako ptáci zpívají
už nejde když ty zkušenosti hlídají

Co říct když všichni hluší jsou
S tím v mládí člověk nepočítal ani náhodou
jen zkušenost to mohla overit
A je jen lidské bát se šaškem být

Propast mezi tím co vím a co druzí vnímají
se rozklenula pomalu a potají
tak že nevím už jak bych ji překlenul
Stojím jak v plotě kůl a pro každého vůl

X.

Zanecháme po sobě jakési zbytky
poněkud ornamentální co do písma
a poněkud ztřeštěné co do obsahu

Zbytky týkající se ontologie a pornologie
které jediné nás zajímají

Mládež která se nadchne nad krásnými rýmy
nepřijde si tu na své

Ale až za 50 či 500 let
dospěje přiměřeného věku
bude si vzpomínat

jeden ze sta
na to co jsem tu psal

Vždyť nekonečné jsou ony tzv. éony věků
kdy Jakub Deml mazal sádlo na prsa své umírající lásky
jíž se nikdy předtím nedotkl

a kdy já jsem psal své ontologické radovánky
a stejné je i posrání do kalhot jehož jsem se musel dočkat dneska
zcela neočekávaně když jsem šel s Julií z hospody

XI.

Napsal jsem básně
o potřebě tělesného obcování
jako klíči ke všemu vůbec
a byla to básně nejen dlouhá ale i analyticky přesná

Shořela právě na svíče sama od sebe jakoby náhle se vznítivši
a je pryč tak ~~a~~ jako stovky jiných mých básní
které si sebrali policajti anebo které jsem někde ztratil

Kdyby mi záleželo na tom co píši
aspoň vterinu byl bych na rozpacích
ale nekonečnost práce která leží před námi
činí shoření jedné básně naprosto nicotným
a kdyby shořely mé básně a mí filosofické spisy všechny
mně osobně by to možná přineslo větší zisk než škodu
Byl bych konečně vyvázán z další pseudozodpovědnosti
a anděl by se soustředil jen na mne samotného a na moji tak
trpkou lásku

XII.

Má mojenko jediná
spadl nám kus komína
Láska k tobě mě obseduje
a záchod nám nesplachuje
Jseš mého žití obroda
z kohoutku nám neteče voda
bez tebe žít by byl pouhý blud
I plynový sporák je kaput
Nespím leč při svíče tě musím slavit
lustr zhasl a neumíme ho spravit
jenom s tebou se cítím člověkem
Sníh nám létá do pokoje pod oknem

XIII.

251. dopis Evičce Štolbové

To že jsem byl geniální
ukazuje se milá Evičko že nebylo to hlavní
To že Sokol Machovec říká že jsem charismatická osobnost
stejně málo odhaluje podstatnost
jako když Vladiček bleptá o mém chiliasticko-profetickém
charakteru

Teologové též asi nejsou v právu věru
když prohlašují mé básně za naplnění evangelické zvěsti
o čemž jim prvního apríla mám v Jirchářích přednášku přednésti
Hlavní je to že jsem alkoholik
a jen proto jsem sklamal naději tolik
Je třeba na to upozornit aby si nikdo z toho nebral vzor
sic budu nakažlivější než dýmějový mor
Jen pohlížím-li vzad uvidím co je vpředu
z anatomie člověka Marx poznal opičí vědu
jak napsal sám ba ještě podepsal
Mne stejné toužení k poznání pudí dál

XIV.

V mládí jsem v spaní v bdění ptal se
kteroupak cestou život dal se
že zmizel nám že utekl
a jakpak bych to navlékl

abych ho dostih - chytil ho
alespoň za šos - Smutná něho!
Chyt jsem ho - spad jen kabát s něho

Dnes vím že lidstvo vyhyne a jsem tím nadšen
zbudou jen mravenci nějaký pes a pár kačen
ode dneška za pět tisíc let
Velice rychle vykvet květ
a uvaď zas - však přenes plod
jak vyšitý - jak podle not! -
sám sobě nasrav do kalhot

Před lety ptával jsem se slunce tmy i historie
zda prece jen Sovetský svaz nám nadějí je
i za tu cenu výkupní
že zaživa nás všechny sní
Vždyť je to vlastně směšně málo:
kdyby to žití smysl dalo -
i otročit by zato stálo
Dnes vím že v SSSR je státní kapitalismus a svoboden
hlásám analýzu jeho zániku den co den
veřejně i tajně
učene i naivně
stejně jednomu jako tisíci lidem
s radostí - s klidem -
že na buben přejdem

XV.
Ovocné víno piju - a vodou si ho ještě ředím
Tím jistě pozornost vedců na sebe soustředím
Snad dokonce více pozornosti
než na to jak nám rok co rok lámali kosti

XVI.
Teprve když žíly k měsíci se napnou
na strunách v nich hraje vítr černé noci

Dlouze pohlédl jsem do dna prázdné tůně
Brzy za mnou přejde ta jež nevrací se

XVII.
A měli jsme XIV. sjezd strany
že to je všecko vyhraný

A.
V jak hrozném nebezpečí už jsme všichni byli!
Říkaj si zkušenosti delegáti na chodbě
Už otráslas se platy auta a víkendové vily
a děti skončit nám mohly ve výrobě!

Však příchod vojsk jak pravil soudruh Biřak
ve zdravé jádro odvahu zaš vlil
Neosvobodit nás - všechno už mohlo skončit jinak -
Teď jen nám do důchodu bože dopřej síl!

B.
Celý sál napjatě dává pozor
kdy je potřeba zatleskat
a kdy spontánně projevit vlastní názor
voláním "Ať žije Sovetský svaz"

Taky může žít Gustáv Husák
pokud mu soudruh Bražnev klepe na rámě

ostří hoši však vědí že je hnusák
a tak se nafukují náramně

XVIII.

Na klidných křídlech letí slunce nad
krajinou jež je jeden sad
To podle hymny kde-domov-můj je
každý tam svoji chatu buduje
Jak buduje tak hlavou kývá
Pan prezident se na něj usmívá

XIX.

Vožralej jak slíva
koukám se do piva
Jsem zvědav zda ještě dřív než dojdou v Podělsy
kalhoty i košili zas poseru si

XX.

Věda je v básni tím "co se nemá"
Ale byla kdysi psána celá filosofická díla
jako poezie
ať to byl Lao-č nebo Parmenides
a nemyslím si
že za poezii by mělo být považováno jenom to
co je ex principio bezmyšlenkovité
neboť jaký stud jímá člověka
když triviální blekotání o "tragice smrti" a "slávě vždyvítězícího
života"
je pak vydáváno literárními kritiky za
"básně filosofické hloubky"

Myslím si

že je možné
a snad dnes i znova nutné
aby poezie právě jako poezie
bojovala o nové myšlenkové poznání
a přestala být uslintaným omíláním toho co už 5000 let každý
malý Věna ví

Usilování o nové poznání

nemůže být definitivně přenecháno jen laboratorním vědcům a
kategorovým filosofům

ale může a mělo by se stát
i jedním z cílů poezie jako poezie

Je nedůstojné brebtání
o "věčných věcech"

když k tomu nepřidám ani prď
Víc než kdy jindy je nyní třeba
aby básník současně myslel
i když nikdo nemůže suplovat za cit básníka
Ale jenom rozkochanost

nám už může být ukradená

té jsme se načetli a naprodukovali dost

Nemá-li se poezie stát zcela zbytečným slepým střevem lidského
snažení

musí se do ní vrátit napětí zápasu o přesné poznání
každé věci od ekonomie po galaxii
poznání které v "čisté vědě" a v "čisté filosofii"
ztratilo právě souvislost s každodenním chlebem člověka
a místo aby mu pomáhalo integrovat se

desintegruje ho

A proto musí zasáhnout poezie
a ujmout se svých původních nezadatelných práv

XXI.

Ježíš i Nietzsche - Buddha i Ladislav Klíma

přece říkali totéž

protože věděli totéž

I já vím totéž

Nikdo z nich nehalucinoval

že jest mu dopráno dojít "konce"

"závěru" či "cíle"

neboť takového nic není

Je jen krok za krokem a úměrně rychlosti našich kroků se rozví-
ňující koberec sebevytvářející se
skutečnosti

ontologická realita není mýdlo

jehož používáním ubývá

leč je to negentropie

"mýdlo jehož používáním přibývá"

Jak prostá věc

rečená nadto zcela dětinskými slovy

ale jak fundující víru

tj. nikoli věření z pověry

ale stav vědomí

který dává sílu ke všemu konání jež nás přesahuje

XXII.

Není nač co svádet

Vždy jsem zdůrazňoval že je nepositivostí vymlouvat se na poměry

a pochybuji že je to lepší s výmluvou na zdraví

nemluve už vůbec o výmluvách na rodinu postavení nebezpečí atd.

Příčinu neúspěchu je dovoleno hledat pouze v sobě samém

ve svých špatných vlastnostech

/neboť nehovším o těch kteří nemají schopnosti/

Dnes už se cosi ve mně zlomilo

zlomila se má morální vůle

jsem jen jak pomyje vlité do záchoda

žbrblám cestou kanalizačními trubkami

vydávám zvuk nemaje už jiné váhy než pád

Měl-li bych namalovat to co Dürer nazval Melancholií

musel bych zobrazit svůj pokoj

kde se po stoletích postelích i po podlaze

válejí ve smetí nikdy nezametáme

listy a listy papírů s mými básněmi filosofickými poznámkami a
kdoví čím ještě

listy jež nejsem schopen ani sebrat

natožpak utřídit

natožpak přečíst

a jež jen jednou za čas zametu a naházím do kamen

Tíha kterou jiný sotva uvěří

věší se mi na ruce na ramena i na nohy

sotva vstávám s postele

Pak jen frenetickým tempem vyběhnu nakoupit konzervy dopředu na
týden

a počítám pouze čas od jednoho opití k druhému

- asi tak jednou týdně -

neboť nelze se opíjeti denně

Tak tedy i tohle co píšu
je jen záznam který se buď spálí
nebo náhodou unikne uletev daleko za skřín

A v takovéto činnosti zajisté není možno skledávat dílo
či smysl
které by jediné mohly postavit hráz zezvířectění
Tož se to prece jen podařilo že jste mne přechcaly
má krásná dobo a můj milovaný chlase
tož jsem prece jen podal nakonec důkaz o své habituální
neschopnosti a méněcennosti
jako ty statisíce přede mnou a statisíce po mně

XXIII.

Tak jako každá ontologická realita vzniká sama
tj. jednak samostatně jednak v osamocení
a dlouho ji trvá než zjistí kontakt s druhými
- tak jako člověk mezi lidmi -
tak vypadá i peklo
Absolutní izolace navzájem
A šílení z toho že nevím zda
je kromě mne ještě někdo jiný

Universum chápané jako kobky
rada kobek
navzájem izolovaných chovanců
je nejenom peklo
je to etická absurdita
Byť i subjekty chované v jednotlivých kobkách
po nějakou dobu nedokážou najít komunikaci
prece
se jim nakonec podaří získat všeobecnou komunikaci
Jenom tak může jejich vegetování v izolaci
mít smysl a tak být vůbec možné

A tak je to i s námi a s metagalaxiemi "za rychlostí světla"
Kdybychom předem a axiomaticky měli jistotu
že komunikace
tj. spolupráce a integrace s nimi nedosáhneme
pak i sebevyšší sebevývoj v rámci naší reality by nám byl čiře
na hovno
Jen jistota
že dosáhneme s nimi se všemi společné práce
nám dává jistotu abychom mohli být živi

XXIV.

Jsem fanatikem etiky a proto překračuji bohužel
Buddhu i Lao-ciho jež jsem za vzor měl
Jsem fanatikem etiky protože navždy preferuji aktivitu
a v padcházejícím konce lidstva úsvitu
zas reknou to co vím:
jen nejurputnějším snažením
může naše smrt nám býti přijatelná
jinak je universum jen žumpa bezměrná
v níž život jako smrt
jsou oba stejný prd
To je pro zvířata naší i jiných zemí
Ale člověk to odmítá i svými hříchy všemi

XXV.

Z lesa nad námi
vždy o půlnoci
chodilo mi pod okna zvíře
A když jsem mu kvůli dešti nedal maso do půlnoci
přišlo pak k ránu ale nikdy jsem je neviděl

Člověk z velkoměsta má k takovým věcem ambivalentní vztah
Já nesnáším ty okapové ptáky
kteří jak začne svítat
řvou jako by byli pány tvorstva
Na to jsme přece my!
Nemám možnost postrílet je
a tak trpím pokládaje si polštář na ucho
Ale toto zvíře
bych rád měl ve své rozšířené domácnosti
Žije si jako já
trochu v rozporu s civilizací

Proč jsme my lidé
ztratili přátelství takových zvířat?
V umělých nádržích teď chováme delfíny
Ale ani tím nám už nebude pomoheno
Denně miliony kuřat a sviní
padají pod našimi noži
aniž by vůbec směly poznat co je prostý biologický cyklus
Průmyslová velkovýroba masa
je tak hnusná
že nám konečně otvírá oči
i k průmyslové velkovýrobě rostlin
která od neolitu
je naší zrádnou základnou

Zaplat' pánbůh doba se blíží
nebudeme už příliš dlouho my
ale bude to co má přijít našima rukama po nás
Karma která vzniká v byzmyšlenkovitosti našeho rodu
bude muset být odreagována
Bojím se budoucnosti lidí
kteří jedině jasným uvědoměním si prostoru hodnot
by se mohli uchránit drtivého spětného efektu
Kéž by lidé
dokázali poznat včas své přechodné místo
aby už ukrátili koncentrák
který uvrhli na veškerou přírodu
Kamení rostliny a zvířata rvou
hlasem který nebude přeslechnut
proti hrůzyplnému hnusu který člověk na nich
nepomíjejících

páchá Kéž by lidé dokázali včas uskutečnit své nastávající
sebepřekročení
neboť jen tehdy by důsledky našich skutků mohly být ontologicky
sublimovány

Mé zvíře!
Jde-li mi o tebe
jde mi o budoucnost člověka
Vykup naše hrůzy!
Nemůžeš s tím
mé zvíře
dělat víc než já

Nemůžeš nám pomoci
jako já nemůžu
Kéž ale vědomí lidí rychle roste
kéž nenastane zhoubná cesura daná třeba tím
že v počátcích socialismu se několik set let budou jen množit
velkovýrobní masa

Kéž pochopí ti
co budou ovládat socialistickou společnost
- neboť musím dnes poprvé v svém životě přiznat
že nevidím už socialistickou společnost jako společnost neovláda-
nou a tedy skutečně svobodnou -

kéž pochopí
ach kéž to pochopí včas
že vyživování přebujelých miliard pseudolidí
za cenu úplného ničení přírody
je snad biologickým projevem našeho zoologického druhu
ale proboha - vždyť my už nemáme lpět na biologických principech/
Pokud budeme -
potud si strojíme odplatný úděl!

Kéž pochopí všichni lidé
kteří budou žít v budoucnosti
že ruinování všeho kolem nás
/způsobem který nemá obdoby ve vesmíru: neboť my uměle vyrábíme
život
jen abychom ho zabili dřív než se může jako život rozvinout
a předem mu bereme všechny možnosti k tomu/
nás může přivést jedině na stolicí obžalovaných!

Bojím se
že tvářím v tvář miliardám chtějícím se zrodit
a hlavně
potřebovaným vládci aby se zrodily
vše co říkám je zpozdilé
Ale buďte varování
ovládání jako vládnoucí
Na obojí hlavy padne důsledek
I když nevím jak bude vypadat
vím že neúprosně přijde
A jde mi o nás

XXVI.
Jó - to se ti to spí
když já jsem zmítanej třesavkou
po dvou hodinách práškového spaní
zas vzhůru pro svý vožralství

Jó - to se ti to spí
když nemáš ani zdání
že vopítej pivem a kořalkou
se jako skvost vesmíra stkvím

Jó - to se ti to spí
při vyhaslým ústředním topení
když ti doposavad nedošlo
že bytí nejní jen mý subjektivní mučení

XXVII.

Trápení všelijaká mám
a nikde úlevy nemám

Bývalo mi tak vesele
když jsem si vlez do postele
však teď ať všední den či neděle
je jenom zle

Tak by si kdekdo žaloval!
Vždyť každé stáří samý žal

XXVIII.

Někdy když spím tak dívka zpívá
Kolik ~~xx~~ mi ještě času zbývá
než se s ní sejdu vis á vis?
Smrt to ví ale nepoví

XXIX.

Porád si říkám: uklidnit se uklidnit se -
a pořád je to prd platné
Snad je to tím že kourím z dýmky vraha
- nebo právnicky přesně řečeno:
člověka který vědomě ve své přítomnosti dohnal k sebevraždě
chudinku Šárku Smazalovou
načež jako bojovník za svobodu národa emigroval do Západního
Německa
Tuto dýmku jsem si vzal na jejich svatbě
Snad by to mohlo účinkovat jako když se pro magickou operaci
předepisuje katovský meč
Velmi špatní duchové mne nepochybně obcházejí a pijou mi krev
zvláště v noci
ale dýmka vraha sama nestačí přivolat ani Mefistofela
tím méně Aciela který nosí peníze /byť velmi nerad/

XXX.

Přes všechny revo- i kontrarevoluce
se klenou dvou milenců ruce
Mají se k sobě jako jsme se měli my
Blbouni

Člověku náhle připadá neuvěřitelné
že nestačila jedna zkušenost
a že už toho nemj ti lidi dost
že děti jsou stále znovu nepoučitelné
o tom že to všechno dopadne jako zbytečné
že až děláte co děláte ruce osudu zůstanou vždycky netečné
jako by nestačila zkušenost jedné generace
že z lásky za pár let je jeden hnůj a s jeho kydáním je velká práce
a tak když mím tisíce těch dvojic
na sebe tak nežně hledících
ona rozjívěná on přirození stojící
jsem radši jako pena tich

XXXI.

Po dlouhém chození po větru a mrazu
došel jsem na Karlštejn starý císařský hrad
a ještě 20 minut jsem měl do hospody u nádraží
Vlak jel i pak až za půl hodiny
a v nevytopené čekárně
posledního dne v roku

jsem koukal do vývěskách státní dráhy
a znovu uvažoval zda má vůbec cenu abych tu byl
Když přijel vlak po trati Paříž - Beroun - Praha-Smíchov
nasedl jsem do spoře osvětleného kupé
a ještě celou hodinu jsem si nebyl jist
Pak jsem jel nacpanou tramvají
už zase s vědomím těžké radostné povinnosti
přijít domů ke své holce
a strávit s ní ostatek večera
Bylo ještě brzo navečer ale byla úplná tma
zas jednou pro mžení
nefungovala v Praze elektřina
to se nezměnilo od mého mládí Nevím jak to řeší když mží v

ostatních velkoměstech
Dohmatav se domů podél stěn gotických baráků pretřených na roko-
kovo

zapadl jsem do do židle a pravil:
"Byl jsem na dlouhém výlete"

XXXII.

Nejsem nakrknutý na Lenina
Až ho potkám nabídnu mu flašku vína
a jistě s ním strávím v povídání
lepší čas než je s našimi liberály sraní

Jak velký zkrachovalec! Jak strašně poražený
že sotva najde se druhého na zemi
kdo proslal více nadějí a více víry
že pro důvěru v budoucnost nezbylo ani škvíry

XXXIII.

Julii způsobí jenom muka
Od přeražení páteře mě stále bolí ruka
Nad životem mi srdce puká
Sebevražda na hlavu mi tluče

Lze ještě vůbec snášet tato muka?
Na zeď mi MENE píše čísi ruka
Žalem prý ikrystal v nitru hory puká
Julie mé básně na stroj tluče

XXXIV.

Do "dílny básníka" lze nahlédnout jen bokem
Jak známo - básník promítá se skokem
Jen když je ožralý trvá na doslovnosti
ale-nakonec jsou verše jak pitomci prostí
Byť někdy vznikne hermetická poezie
básník své verše zná rozumí je

XXXV.

Ta nejkrásnější z mojích básní
začne - a pak se v touze zasní

Kolikrát už jsem ji začal psát
A není ani v lidských silách dokončit ji snad

XXXVI.

Jsem korunní princ naděje a neúspěchu král
Už mi spánek hýčká
unavená víčka
Jsem dívka již sen milostný se zdál

Jsme dívka plná naděje!
Kdo líp než ona okřeje -
Jsem mrak jejž černý vítr svál

XXXVII.

V noci se mi v mozku rozlézá děsivá plíseň
a kamenná tíseň
mi brání i jen z postele vstát
Je možné že jsem se kdysi mohl osudu smát?
Pokojem víří ležové vločky sněhu
Bojím se že není ani smrti snad

XXXVIII.

Rakovina mi konečník uhlořádá
Byl jsem živ Jaká je to sláva?
Že napsal jsem nějakou knihu
po níž zítra nezabučí ani kráva

Tak žiju a vzrušovat se nenechám
Do nekonečnosti jdu a aně nespěchám
Mám nohy studené
Tak elektrickou dečku na ně dám!
Ať aspoň čekám v pohodlí kdyžtě už čekat mám

XXXIX.

Stále více se obávám
že probíjení ontologického "vzhůru"
bude pro co nejdelší možnou dobu bržděno prostě tím
že lidé radši přijmou novou vládnoucí třídu
Trapné!
Ale závěr bude stejně týž:
Jednou

NEBUDETE!!!

XL.

Pravděpodobně před třicetitisíci lety
měli poněkud méně osvěty
Měli však lepší představu co je to svět
Potom je hovno do osvět

XLI. Usně

Nevím co jsou to usně
Během tohoto století život podstatně zhnusněl

XLII.

Vzal jsem portrét pana presidenta
a portrét soudruha generálního tajemníka
prohnětl s kočičím lejnem
ochutil vypelichanými kundími chlupy oběšené báby

a upekl si
s mnoha dalšími ingrediencemi
vydatnou a výživnou krmí
Pak jsem se vyblil do záchodu

XLIII. Po stěhování

Za oknem nemám už měsíce ani hvězdy
dvacetčtyři hodiny Vršovickými auty jezdí
kromě záchodu nemám místnosti
kdy bych od strašného rámusu se oprostil

A u nás doma jsem se z okna díval
do oblačí která mi strom zakrýval
a byl jsem přitom vždycky namekko
Ty štěstí - jak jsi pro nás všechny daleko!

XLIV.

Po cestách chodím
nyní vyasfaltovaných
po cestách chodím
po okolí Prahy
Potkávám dívky jež už nejsou pro mne
ale vím že se mnou by měly dobrodružství chromné
Co jsou jim dvacetiletí co mají motorky
jen básník - filosof je něco pro holky!
Tuhle jak řídila traktor jedna kozatá
já poznal hned že postrádá má varlata
leč nejen je - však celou mou něhu
v níž rozplynula by se - v moři beze břehů
jen kdyby dřív než sedne za volant
se moje chmurná pých rozhoupala zavolat

XLV.

V jednačtyřiceti letech /čti: po tom všem co jsem prožil a co
jsem udělal/

zajímá mě jedině chlast a mrdání

Prisámbohu

že bych se jim dvěma
věnoval denodenně a od rána do noci
kdyby mi nebránila jediná věc
totiž má absolutní chudoba
takže si mohu dát maximálně dvacet piv do týdne
a ani jednu kurvu do smrti.

Ale kdyby se to náhodou jednou změnilo

neskončím svůj život jinak než jako ochlasta a kurevník
ponevadž jedině to jsou věci které mne doopravdy přitahují
a které mi něco říkají

ostatní vše
je pro mne již hovno

XLVI.

S Julií jsem dnes chodil okolo Prahy
Dokola jsme to vzali Přes pole
a skákající přes potoky
Zanedlouho nebudou cesty
nebudou auty objížděné silnice
a nebudou svítit věže ukazující letadlům
ani neporostou věžičky kostelů v krajině

která bez jakéhokoli člověka bude se pomalu vracet
k tomu čím byla kdysi
aniž by se jí to plně podařilo
neboť co se událo nelze učinit neudavším se
a podivná vzpomínka na člověka
zůstane i v kamenech a v písku
v něž spadne věž
která tu byla

XLVII.

Podivné jsou věru cesty jimiž pánbůh vede mě
Jednou bývám k zemi přišit jindy metr od země
Podivné jsou také znaky jimiž to vše provází
Jednou zapírá se znova - pak se zjeví na hrázi

Jako svatý Utrinos mám státi abych jeho vyčkal snad?
Nemožno to od mne žádat v hospodě když zavírat!
Počká si pak u tramvaje nechá mi ji odjet
Musím pěšky klopýt dále se vzpomen své na děti

XLVIII.

Proč bych měl svoji práci míti za zbytečnost?
Vždyť jedním veršem je prolongována věčnost
Proč bych měl míti pocit že je marná síla
která se do mých nečtených slov vylívá?
Jeden každý z nás
kteří jsme básníky i ve chvílích tmy
předem realizuje
všechny budoucné uskutečňované sny
Co na tom
že zajdem třeba bez ohlasu
když našli jsme
i v tomhle hnojišti krásu

XLIX.

Potok teče loukou
k vodě teče voda
že tě je holka má
že je věčná škoda

Teče po smetišti
pod Modřany bublá
že pro mě holka má
zbejvá jen ta truhla

Navigace stará
podníž cukrovaru
z kaluží tam pořád
smrdí černá pára

Vltava je úzká
úzkost ještě užší
kéž bych ti nezůstal
jen jako trn v duši

L.
Vítr jako vždy o půlnoci ulehl
Ponevadž je květen kvetou sady na Petříně pod našimi okny
Ponevadž zatím byla zima nic jsme necítili
Na sovětská vojska seru

+++++
+++++
/pokračovanie v budúcom čísle/
+++++
+++++

NAPÍNANIE PLACHTY

/pokus o vytvorenie novej komunikačnej roviny/ 1981

Napínanie plachty, ako vyjadrenie /snahy/ nájsť nové formy komunikácie s prírodnými zdrojmi energie /zem, vietor, voda, slnečné svetlo/. Táto snaha si vyžiadala vytvorenie inej roviny, ktorá by demonštrovala samu seba a zároveň sa aktívne zúčastňovala komunikácie s človekom a aj s prírodou počas tvorby tejto roviny, neskoršie, ako dokončený artefakt ľudských rúk a mysle - komunikácie so samotnou prírodou.

PLIC

informácie informácie informácie informácie informácie informácie
informácie informácie informácie informácie informácie informácie

V polovicike septembra 1981 zvolal inšpektor kultúry pre hlavné mesto Prahu dr. Trojan podriadených inšpektorov z jednotlivých pražských obvodov a ústne im ^{oznámil} ~~sdělil~~ mená 35 hudobných skupín a sólových spevákov, ktorý nebudú smieť v Prahe a v Stredočeskom kraji vystupovať. Táto ústan informácia začala byť okamžite naplňovaná skutkami, takže v súčasnej dobe dochádza k zrušeniam veľkého počtu hudobných koncertov, prevažne pre mladých ľudí. Podľa odborníkov sa jedná o najrozsiahlejší štátny zásah do hudobného života od r. 1945. Predpokladá sa, že toto nariadenie pochádza z požiadavky ministerstva kultúry ČSR, ktoré v posledných mesiacoch prevádza svojvôľu v celom kultúrnom živote. Väčšina represívnych opatrení je prevádzaná prostredníctvom odboru umenia ministerstva kultúry, ktorý riadi dr. Kaizer.

Ide o týchto spevákov a skupiny:

1. Josef Nos /folk/, 2. Dáša Voňková /folk/ 3. Personál, 4. Žlutý pes /blues/, 5. Park, 6. ČDG /folk/, 7. Amalgam /raga-rock/, 8. Prototyp, 9. Clasic Rock'n Roll Band, 10. Rokec Ivo Pešáka/pop/, 11. Zkárovaný přehled, 12. Potenciometr, 13. Vladimír Merta/folk/, 14. Zikkurat /punk-rock/, 15. J.J. Neduha a Mezzanin /nekomerčný rock/ 16. Jazz Band, 17. MG, 18. Bluesberry /blues/, 19. Sdělovací technika, 20. Judex gen, 21. Yo - Yo Band /soul,blues/, 22. Výrobní potíže, 23. Petr Lutka /folk/, 24. Energie G /punk-rock/, 25. Extempore/nekomerčný rock/, 26. Psí vojáci /nekomerčný rock/, 27. OZW, 28. Relaxace /akustický rock/, 29. OPSO, 30. Odysea /rock/, 31. Blues Band Petra Lipu, 32. Maximus/rock/, 33. Emise /rock/, 34. Abraxas/rock/, 35. Šilhan.

Väčšina týchto skupín a spevákov mala sprostredkované vystúpenia združením, ktoré sa nazýva Sekce mladé hudby, zdá sa, že táto má byť týmto opatrením zrušená. Ide po akciách proti Jazzovej sekcii zväzu hudobníkov ČSR o poslednú platformu na ktorej doposiaľ mohli vyvíjať nekomerčné hudobné skupiny činnosť.

XX

Bulletin SPRÁVY - SFVU vydávaný pre členov zväzu slovenských výtvarných umelcov a zväzu slovenských architektov uverejnil v septembrovom čísle túto pozoruhodnú informáciu: Dohoda o spolupráci - V Prahe bola dňa 30. júna podpísaná dohoda o vzájomnej spolupráci v oblasti výtvarnej kultúry medzi Federálnym ministerstvom vnút-

ra, Zväzom čs. výtvarných umelcov, Českým fondom výtvarných umení a Slovenským fondom výtvarných umení.

Dohoda sa týka vzájomnej súčinnosti pri vybudovaní Galérie výtvarných umení ZNB a vojsk ministerstva vnútra, pri výtvarnom riešení nových objektov Federálneho ministerstva vnútra a pri rozvíjaní kultúrno propagačnej činnosti v rezertoch ministerstva vnútra.

Redakcia KONTAKTu praje príslušníkom ZNB veľa tvorivých úspechov v oblasti výtvarného umenia a teší sa na prvú výstavu...

XX

Uzávierka piateho čísla KONTAKTu bude 26. februára 1982. Redakcia ďakuje všetkým prispievateľom a teší sa na ďalšiu spoluprácu v roku 1982.

XX

Tajná polícia poznamenala:

"Máme tajnosti. Poznáme mnoho tajomstiev. Túžime po všetkých tajomstvách. Nepoznáme však vaše tajomstvo - a vaše tajomstvo je to, po čom ideme. Naše tajomstvo číslo jedna je, kde sme. Nikto to nevie. Naše druhé tajomstvo je, koľko nás tu je. Nikto to nevie. Naším cieľom je všadeprítomnosť. Dokonca nepotrebujeme ani všadeprítomnosť skutočnú. Úplne postačí všadeprítomnosť ako teória. So všadeprítomnosťou - ako ruka v ruke - kráča vševědúcnosť. Sme ako trojdobí valčík. Avšak našou náladou je melanchólia. Existuje jeden tajný vzdych, ktorým tajne vzdycháme. Prahne po tom byť známí, uznávaní, dokonca obdivovaní. K čomu je všemohúcnosť keď o nej nikto nevie? Ale tento smútok je tajný. Teraz sme všade.

/Z poviedky Donalda Barthelmeho/

Redakcia KONTAKTu praje všetkým čitateľom príjemné prežitie vianočných sviatkov a viac odvahy v novom roku 1982...

++++
++++
++++
++++

rodinného napätia a na udržaní mieru vo svete, čo
bolvo vo svetovej histórii a v súčasnej dobe
dožitia sedemdesiatych piatich narodenín.

PF
1982

MATERIALY

V KONČI, ÚLOHY

OSTI PRE ÚČELY

SENIE NA ÚSEKU

ANIA?

NA RODINY

ERZTÁCH
OVANIE ÚČAV

NÁRODNÉ POISTENIE

časopis

Slovenskej správy nemocenského poistenia
v Bratislave

Redakčná rada:

Ing. Michal Gaída

Jozef Gebauer

MUDr. Michal Holiaň

JUDr. Eugen Krajčír

JUDr. Štefan Krajčovič

Pavol Merc

Aloiz Štěpán

Jozef Trandžik

Vedúci redaktor:

Jozef Gebauer

Adresa redakcie:

Ul. Obrancov mieru č. 19
Bratislava, telefón 332 225

PSC 897 17

Vydavateľstvo:

Práca, vydavateľstvo a nakladateľstvo ROH,
ul. Obrancov mieru č. 19
897 17 Bratislava,
telefón 330 051-5

KNIŽNÉ NOVINKY

VYDAVATELSTVA A NAKLADATELSTVO
ROH PRÁCA BRATISLAVA

január
ročník 59

JUDr. Štefan Krajčovič

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE PRACUJÚCICH

Publikácia prináša komplexný prehľad právej a právopodobnej zarábkovej

zabrániť sa sociálnemu zabezpečeniu, ako aj úlohy odborových

vykonávaní sociálneho a zdravotného zabezpečenia, ktoré sú zabezpečované

otázkami dôchodkového zabezpečenia a sociálneho zabezpečenia a pr

rodinných príslušníkov – napr. starobný, invalidný, nemocenský, dôchod

za výsluhbu rokov, dobrovoľné dôchodky, zariadenia dôchodcov, a

b) sociálne zabezpečenie zabezpečuje úroveň sociálneho zabezpečenia

ti

1. Dôchodkové zabezpečenie

2. Zabezpečenie ďalšími dávkami

3. Zabezpečenie členov rodín občanov vykonávajúcich službu v ozbroj

4. Sociálna starostlivosť

5. Organizácie a kňazské

6. Úlohy Revolučného odborového hnutia

Príručka je praktickým pomocníkom a orientačnou pomôckou pre p
lúčného odborového hnutia, ktoré sa bezprostredne podieľajú na v
ciálneho zabezpečenia, a pre ich funkcionársky aktív. Rovnako je určená
okruh pracovníkov a dôchodcov, ktorí chcú získať základnú informáciu
sociálneho zabezpečenia.

384 stran

Cena v

Michail Georgijevič Nazarov

REZERVY RASTU PRODUKTIVITY PRÁCE

Publikácia sa zaoberá skúmaním sociálno-ekonomických súvislostí
produktivity práce na základe úvahy XXV. zjazdu KSČ, prínosu
UV KSČ, ktoré po ňom nasledovali, a XII. zjazdu sovietskych odborov
zohľadňuje rozoberajú skúsenosti s rozvojom kolekt

Požiarník

POŽIARNÍK

inžený